

**ΤΕΙ ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ : ΣΔΟ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Θ Ε Μ Α :

**«Επαγγελματικός προσανατολισμός.
Απασχόληση, απορρόφηση πτυχιούχων ΤΕΙ,
τμήματος Διοίκησης Επιχ/σεων, τα έτη 1987-1997»**

Εισηγήτρια : Κάρδαρη Ιωάννα

**Σπουδαστές : Αναζίκου Όλγα
Κύρλα Σταυρούλα**

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	3548
----------------------	------

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Περίληψη μελέτης

Αναγνώριση

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

Ορισμοί όρων

Ο Επαγγελματικός Προσανατολισμός και η χρησιμότητά του

Βασικές αρχές του Επαγγελματικού Προσανατολισμού

Σκοπός και χαρακτηριστικά του Ε.Π.

Μέθοδοι και μέσα εφαρμογής του Ε.Π.

Έκταση και πεδίο δράσης του Ε.Π.

Παράγοντες ανάπτυξης του Ε.Π.

Ο θεσμός του Ε.Π. και οι επιστήμες

Εκπαιδευτικές - Επαγγελματικές αποφάσεις

Εκπαιδευτικές - Επαγγελματικές Πληροφορίες

Προβλήματα και προοπτικές του Ε.Π.

Συντονισμός των αρμόδιων Υπηρεσιών

Προτάσεις για αντιμετώπιση ειδικών προβλημάτων του Ε.Π.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

Α. Είδος της Έρευνας

Β. Σκοπός της Έρευνας

Γ. Ερευνητικά Ερωτήματα

Δ. Ερωτηματολόγιο

Ε. Πλαίσιο αναφοράς

ΣΤ. Τρόπος παρουσίασης της έρευνας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

Α. Παρουσίαση των στοιχείων της έρευνας

Β. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Γ. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΤΕΣΤΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

Βασικός σκοπός της μελέτης αυτής είναι η αξιολόγηση του θεσμού του Επαγγελματικού προσανατολισμού και η διαπίστωση της εφαρμογής του στην εκπαίδευση γενικά και ειδικότερα στην τεχνολογική εκπαίδευση της Πάτρας.

Επιλέξαμε αυτό το θέμα επειδή δεν είχε γίνει παρόμοια έρευνα για τον επαγγελματικό προσανατολισμό, στο τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων του ΤΕΙ Πάτρας.

Η ολοκλήρωση της έρευνας αυτής ήταν το αποτέλεσμα μελέτης συγγραμμάτων Ελλήνων και ξένων επιστημόνων. Με βάση το θέμα καθορίστηκε το διερευνητικό είδος της έρευνας. Διατυπώθηκαν ερωτήματα πάνω στα οποία στηρίχθηκε η κατάρτιση του ερωτηματολογίου και η χρήση προσωπικής συνέντευξης αποτέλεσε τον τρόπο συμπλήρωσής τους.

Τα ερωτηματολόγια (100) ήταν κοινά και απευθύνθηκαν στους απόφοιτους του τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων.

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

Για την ολοκλήρωση αυτής της μελέτης θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε :

- Την υπεύθυνη καθηγήτριά μας κα Κάρδαρη Ιωάννα, για την πολύτιμη βοήθειά της, υποστήριξη, συμπαράσταση και συνεργασία στην επιτυχή ολοκλήρωση της πτυχιακής μας εργασίας.

- Την γραμματεία του τμήματός μας και ιδιαίτερα την προϊσταμένη του τμήματος κα Χαριτίνη Λούτα για τη συμβολή τους στην παραχώρηση κάποιων στοιχείων αναγκαίων και σημαντικών για την επιτυχή έκβαση της πτυχιακής.

- Τέλος, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε όλους τους πτυχιούχους που με προθυμία συμμετείχαν στην έρευνά μας, απαντώντας σε σχετικό ερωτηματολόγιο, κι έτσι βοήθησαν στην ολοκλήρωση της εργασίας μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΟΡΙΣΜΟΙ ΟΡΩΝ

Επαγγελματικός Προσανατολισμός : Είναι ο θεσμός εκείνος, ο οποίος αποσκοπεί στο να βοηθήσει τα άτομα, να γνωρίσουν τον κόσμο των επαγγελμάτων, καθώς επίσης και τον εαυτό τους και να κατανοήσουν κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο, το επαγγελματικό τους εφόδιο.

Επάγγελμα : Είναι η συστηματοποιημένη, διαμορφωμένη και συντονισμένη ενέργεια, καθώς και μια σοβαρή απασχόληση, σωματική και νοητική, βασίζεται σε κάποια ειδική εκπαίδευση ή και εξάσκηση του ατόμου, που αποσκοπεί στην ικανοποίηση, συγκεκριμένων αναγκών, άλλων ατόμων και του ιδίου.

Ενημέρωση - Πληροφόρηση : Είναι η βοήθεια που παρέχεται, στο άτομο από διάφορους φορείς με σκοπό τη συγκέντρωση πληροφοριών και την επεξεργασία και ταξινόμηση αυτών, από το άτομο.

A. Ο επαγγελματικός προσανατολισμός και η χρησιμότητά του

Η ανάγκη για μια ευρύτερη εκπαιδευτική και επαγγελματική πληροφόρηση παρουσιάζεται όλο και έντονη τα τελευταία χρόνια. Η καθιέρωση μεθόδων συστηματικής κατάταξης όλων των επαγγελμάτων σε κατηγορίες, προσπαθεί να καλύψει αυτή την ανάγκη. Αυτό γίνεται

εφικτό με το να ενημερώνει για τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των επαγγελματιών, τους όρους και τις συνθήκες άσκησής τους κ.τ.λ. (Κωστάκος, 1983, σελ. 10).

Μια ταξινόμηση των λόγων για τους οποίους είναι απαραίτητοι στην κοινωνία θεσμοί όπως ο επαγγελματικός προσανατολισμός γίνεται για να δοθεί μια αδρή εικόνα της σημασίας και χρησιμότητας του θεσμού, τόσο στο άτομο όσο και στην ευρύτερη κοινωνία. (Δημητρόπουλος, 1991, σελ. 10).

1. Οι ανάγκες του ανθρώπου για συμπαράσταση και καθοδήγηση δεν ήταν ίδιες σ' όλες τις εποχές. Τούτο γίνεται φανερό με την μελέτη των συνθηκών ζωής που επικρατούσαν σε κάθε περίοδο κοινωνικής ύπαρξης. Όσο πιο σύνθετη γίνεται η ζωή μιας κοινωνίας, τόσο και οι ανάγκες των ατόμων για καθοδήγηση και βοήθεια μεγαλώνουν. Δεδομένου ότι καμιά κοινωνία δεν απλουστεύεται, αλλά αντίθετα όλες γίνονται όλο και πιο πολύπλοκες είναι επακόλουθο και οι ίδιες οι κοινωνίες να αισθάνονται την ανάγκη να δημιουργούν φορείς και υπηρεσίες που έχουν σκοπό τη διευκόλυνση των ατόμων στις επιλογές τους για την πορεία τους μέσα στην κοινωνία. (Δημητρόπουλος, 1991, σελ. 16).

Ο θεσμός του προσανατολισμού, σύμφωνα με τον Δημητρόπουλο, αυτόν τον σκοπό υπηρετεί. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι ως τάση εμφανίστηκε στο τέλος του περασμένου αιώνα και άρχισε να οργανώνεται ως πράξη στην αρχή του εικοστού, όταν οι απαιτήσεις της κοινωνίας από τα μέλη της αυξήθηκαν ασυνήθιστα πολύ. Ούτε πρέπει να θεωρείται τυχαίο το γεγονός ότι ο θεσμός εμφανίστηκε,

αναπτύχθηκε γρηγορότερα και ανθεί στις περισσότερο προηγμένες αλλά και περισσότερο πολύπλοκες κοινωνίες.

2. Οι κοινωνίες των προηγμένων χωρών περνούν σήμερα μια κρίση κοινωνική, φιλοσοφική, ηθική, αξιολογική, η οποία είναι ίσως αποτέλεσμα της ρευστότητας και της μεταβατικότητας κάθε είδους ιδεολογίας που χαρακτηρίζει την εποχή μας. Σε τέτοιες μεταβατικές περιόδους είναι φυσικό να δημιουργούνται κοινωνικές αλλαγές κατά τη διάρκεια των οποίων ο άνθρωπος, στην προσπάθειά του να αναπροσαρμοστεί, έχει άμεση ανάγκη καθοδήγησης. Τα άτομα στην εποχή μας γεννιούνται και μεγαλώνουν μέσα σε ένα κόσμο ιδεολογικής και κοινωνικής αβεβαιότητας, πράγμα που προκαλεί πιέσεις από πολλές και ποικίλες πηγές και κατευθύνσεις.

Οι ανάγκες τους, στη συνέχεια, παρουσιάζουν μια έλλειψη σαφήνειας, που καλλιεργούνται στις κοινωνίες, όσο και των παραγόντων που τα επηρεάζουν και τα διαμορφώνουν. (HUGES 1971). Οι ενδείξεις του παρόντος δεν ενισχύουν την άποψη ότι στο εγγύς μέλλον η κατάσταση θα παρουσιάσει οποιαδήποτε σταθεροποίηση, πράγμα που σημαίνει ότι ο αποπροσανατολισμός των ατόμων, ιδιαίτερα της νεαρής ηλικίας, θα συνεχιστεί. Έτσι τα άτομα θα βρίσκονται σε μια συνεχή κατάσταση ιδεολογικού αναπροσανατολισμού.

Η κοινωνική αυτή αναδρομή φέρνει τον άνθρωπο σε μια μόνιμη κατάσταση αναπροσαρμογής στο κοινωνικό σύνολο, ενώ ταυτόχρονα τον ωθεί σε μια απεγνωσμένη προσπάθεια να διατηρήσει κάποιον στοιχειώδη αυτοέλεγχο, κάποια στοιχειώδη ατομική ελευθερία και ανεξαρτησία. Ακόμη, η οικονομική και γενικότερα η κοινωνική

πρόοδος, η αλλαγή καλύτερα, δημιουργεί μια μόνιμη κατάσταση ατομικής και κοινωνικής δυσαρμονίας. Στην κατάσταση αυτή η αποκατάσταση της ισορροπίας είναι μια συνεχής προσπάθεια του ατόμου, στην οποία έχει άμεση ανάγκη για βοήθεια και συμπαράσταση και στην οποία η επιβολή των ομάδων είναι τυραννική, αφού η εξάρτηση από αυτές είναι αναπόφευκτη και η συμμόρφωση με τις απαιτήσεις τους επιτακτική. Τέτοιες καταστάσεις είχαν σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία πολλών βοηθητικών φορέων.

Σήμερα σε πολλές προηγμένες χώρες και ιδιαίτερα στις Ηνωμένες Πολιτείες ο προσανατολισμός είναι αναπόσπαστη υπηρεσία όχι μόνο κάθε εκπαιδευτικού ιδρύματος, αλλά κάθε οργανισμού και κοινωνικού ή επαγγελματικού φορέα. Οι διαφορές εξελίξεις στον αιώνα μας έκαναν τη ζωή τόσο σύνθετη, τις επαγγελματικές δραστηριότητες τόσο πολύπλοκες και την αγορά εργασίας τόσο απαιτητική, που το άτομο είναι αδύνατο να αντεπεξέλθει μόνο και αβοήθητο στις υποχρεώσεις του προς τον εαυτό του και το κοινωνικό σύνολο στο οποίο ανήκει. (Δημητρόπουλος, 1991, σελ. 17).

3. Η τεχνολογική ανάπτυξη των τελευταίων δεκαετιών δημιούργησε απρόβλεπτες αλλαγές στις ανάγκες του ατόμου (SNIDER, 1965). Οι αλλαγές αυτές είναι ριζικές σε όλους τους τομείς της κοινωνικής δραστηριότητας : οικονομικούς, εκπαιδευτικούς, επαγγελματικούς. Είναι μάλιστα τόσο δραματικές και τόσο απότομες οι αλλαγές αυτές, που δημιούργησαν στο άτομο κατάσταση σύγχυσης και προκάλεσαν την ανάγκη να ληφθούν μέτρα για να μη μείνει το άτομο

αβοήθητο. Ο θεσμός αυτός είναι ένα από τα μέσα που καλούνται να καλύψουν αυτή την ανάγκη. (Δημητρόπουλος, 1991, σελ. 17).

4. Η οικονομική έξαρση των τελευταίων ετών, αποτέλεσμα τόσο διεθνών συγκυριών όσο και εθνικών προσπαθειών, πήρε διαστάσεις ποσοτικής και ποιοτικής διαφοροποίησης από κάθε προηγούμενο οικονομικό σχήμα. Το ενδιαφέρον στράφηκε από τους παραδοσιακούς παράγοντες παραγωγής, τη γη, το κεφάλαιο, τις εγκαταστάσεις και τον τεχνικό εξοπλισμό, στις δραστηριότητες υπηρεσιών, πράγμα που οδήγησε σε μια αναμόρφωση της οικονομικής δομής, ιδιαίτερα των υπό ανάπτυξη χωρών. (REES, 1973).

Η οικονομική πρόοδος μαζί με την τεχνολογική ανάπτυξη, που οδηγούν σε κοινωνική αναμόρφωση, προϋποθέτει εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις, δεδομένου ότι τα άτομα της κοινωνίας είναι ανάγκη να προετοιμάζονται για διαφορετικές προϋποθέσεις ζωής, να καταρτίζονται για χρήση διαφορετικών μέσων παραγωγής, να εκπαιδεύονται για νέα επαγγέλματα και τέλος να προετοιμάζονται για προσαρμογή στην ιδεολογία της μονίμως ανανεούμενης τεχνολογίας και οικονομίας.

Έτσι, σύμφωνα με το STRINER, 1971, την οικονομική και τεχνολογική έξαρση ακολούθησε, μια εκπαιδευτική έξαρση, τόσο σε κατακόρυφη μορφή, δηλαδή σε αριθμό ατόμων που παρακολουθούν σχολεία ή προγράμματα εκπαίδευσης σε όλο το ύψος της εκπαιδευτικής κλίμακας, όσο και σε οριζόντια μορφή, δηλαδή σε εύρος ευκαιριών για σπουδές ή οποιασδήποτε μορφής κατάρτιση. Αυτή η έξαρση είναι τόσο ποσοτική, όπως αντικατοπτρίζεται στον αριθμό ατόμων που εκμεταλλεύονται τις εκπαιδευτικές ευκαιρίες και στην ποικιλία των

ευκαιριών αυτών, όσο και ποιοτική, όπως αντικατοπτρίζεται στην ποιότητα των προσφερόμενων προγραμμάτων (STRINER, 1971). Το κοινωνικο-οικονομικό πρόβλημα στις πιο προηγμένες χώρες, σε σχέση με την παιδεία πάντα, έχει σήμερα ανάστροφη μορφή : δεν τοποθετείται πλέον στην έλλειψη ευκαιριών και εναλλακτικών λύσεων αλλά μάλλον στην πολυμορφία, στην ποικιλία και στην υπερπληθώρα ευκαιριών και εναλλακτικών λύσεων. (Δημητρόπουλος, 1991, σελ. 18).

5. Η σχετική ευημερία των τελευταίων χρόνων, καθώς επίσης και η αύξηση των απαιτήσεων της αγοράς εργασίας σε εκπαιδευτικό επίπεδο του εργατικού δυναμικού, προκάλεσαν την αύξηση του ενδιαφέροντος για σπουδές σε ανώτερα και ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Παράλληλα όμως αυξήθηκε και η ανάγκη των υποψηφίων για κατάλληλη ενημέρωση σε ότι αφορά προϋποθέσεις, δυνατότητες και ευκαιρίες για σπουδές όπως και καθοδήγηση σε ότι αφορά τη ρεαλιστική επιλογή κατευθύνσεων με βάση ατομικά, οικονομικά και κοινωνικά δεδομένα.

Ο Δημητρόπουλος (1991, σελ. 18) αναφέρει ότι στην Ελλάδα που το εκπαιδευτικό σύστημα βρίσκεται σε μια περίοδο σημαντικών αλλαγών και αναδιαρθρώσεων, είναι περισσότερο απαραίτητη η καθολική εφαρμογή του θεσμού, διότι, εκτός από τους υπόλοιπους λόγους, οι μαθητές τα τελευταία χρόνια βρίσκονται σε μια μόνιμη κατάσταση σύγχυσης και συναντούν πολλές δυσκολίες στην αντιμετώπιση των εκπαιδευτικών προβλημάτων τους. Τούτο επιβάλλει την παροχή πρόσθετης συμβουλευτικής βοήθειας από μέρους της πολιτείας. Βέβαια αυτή η προσπάθεια πρέπει να είναι γενικότερη και για

την εκπαίδευση των ενηλίκων και τη συνεχή εκπαίδευση (STRINER, 1971) κι όχι μόνο για τους μαθητές.

6. Η αγορά εργασίας είναι ο τομέας στον οποίο περισσότερο έντονα από κάθε άλλον, αντικατοπτρίζεται η οικονομική ρευστότητα και η τεχνολογική μεταβλητότητα του αιώνα μας (STEVENS 1976). Νέα οικονομικά συστήματα εφαρμόζονται και πλήθος νέα επαγγέλματα δημιουργούνται εκεί που άλλα παλαιά εξαφανίζονται. Οι δεξιότητες που το άτομο καλείται να διαθέτει τώρα είναι πολύ περισσότερες και πολλές φορές εντελώς νέες και άσχετες με εκείνες των παλαιών επαγγελμάτων.

Αποτέλεσμα αυτού κατά τον Levitan et al είναι ότι πολλοί άνθρωποι σήμερα αναγκάζονται να αλλάξουν επάγγελμα δυο και τρεις φορές κατά τη διάρκεια της σταδιοδρομίας τους. Είναι αδύνατο χωρίς προσανατολισμό από οργανωμένο και ενημερωμένο φορέα να μπορεί το άτομο να παρακολουθήσει τις αλλαγές αυτές στην οικονομία και τις νέες τάσεις στην αγορά εργασίας.

Είναι γνωστό σε όλους ότι είναι μεγάλος ο αριθμός των ατόμων, ιδιαίτερα των νέων, που σπαταλούν πολλά χρόνια, πολλά χρήματα και μεγάλη προσπάθεια για να προετοιμαστούν σε τομείς εργασίας που είναι ήδη επαγγελματικά νεκροί. Οι τελευταίες δεκαετίες είναι η περίοδος κατά την οποία το εργατικό δυναμικό τείνει να αλλάξει μορφή. Η συνεχής εκπαίδευση και μετεκπαίδευση σε νέες μεθόδους έγινε αναγκαία και είναι εντελώς απαραίτητη η ύπαρξη κάποιου φορέα που να είναι σε θέση να ενημερώνει αποτελεσματικά τα άτομα για τις μελλοντικές προοπτικές ενός επαγγέλματος ή μιας εξειδίκευσης μέσα σε μια επαγγελματική οικογένεια. Η στενότητα σε εργατικό δυναμικό που

παρατηρείται σε ορισμένες περιοχές επαγγελματικής δραστηριότητας και η υπερπληθώρα δυναμικού σε άλλες καταστάσεις που προκαλούν την υπερζήτηση ή την υπερπροσφορά, είναι σαφείς ενδείξεις έλλειψης ρεαλιστικού προσανατολισμού στα σημεία εκπαιδευτικών και επαγγελματικών αποφάσεων. (Levitan et al, 1976).

«Στον επαγγελματικό κόσμο γενικότερα και στην αγορά εργασίας ειδικότερα, έχει απόλυτη ισχύ ένα είδος φυσικής επιλογής : επιβιώνουν μόνο τα άτομα που είναι προετοιμασμένα για τον επαγγελματικό κόσμο του παρόντος και του μέλλοντος και εκείνα που έχουν την ικανότητα της άμεσης αναπροσαρμογής. Η ανεργία, η υποαπασχόληση, η υπεραπασχόληση ή η ετέροαπασχόληση είναι παθογενείς οικονομικές και επαγγελματικές καταστάσεις, αποτέλεσμα λανθασμένης επαγγελματικής προετοιμασίας» (Gordon, 1972, σελ. 19).

7. Μια κοινωνία ως σύνολο δεν μπορεί να επιβιώσει χωρίς εργασία, όπως δεν μπορεί και η πλειονότητα των ατόμων της κοινωνίας, ανεξάρτητα από τον αριθμό των ατόμων που μπορεί να στηρίξει η κοινωνία χωρίς να συμμετέχουν στην παραγωγή. (Striner, 1971). Επίσης, καμιά κοινωνία δεν μπορεί να συντηρηθεί, να επιβιώσει, να διαιωισθεί και να ανθίσει αν δεν επιτύχει να δημιουργήσει και να διατηρήσει άτομα ευτυχισμένα, ικανοποιημένα σε όλους τους τομείς : στον προσωπικό, στον οικογενειακό, στον κοινωνικό, στον επαγγελματικό.

Έτσι, στο σύνολό του ο θεσμός του προσανατολισμού είναι στενά συνδεδεμένος με δύο σημαντικές λειτουργίες : με τη δημιουργία ατόμων που να ικανοποιούν τις ανάγκες της κοινωνίας σε ανθρώπινο δυναμικό

και με την ευημερία, τη σωστή ανάπτυξη και την ικανοποίηση των ατόμων της κοινωνίας. Με άλλα λόγια, αποβλέπει στο να δημιουργήσει ευτυχισμένους ανθρώπους μέσα σε ευημερούσες κοινωνίες. Φαίνεται όμως ότι ενώ επιφανειακά η εργασία δίνει την εντύπωση ότι ανεξαρτητοποιείται όλο και περισσότερο από οικονομικές καταστάσεις και ανάγκες, οι πληθωριστικές τάσεις της εποχής μας τόσο στις παγκόσμιες όσο και στις τοπικές αγορές συμβάλλουν σημαντικά στην αύξηση της εξάρτησης της απασχόλησης από οικονομικές ανάγκες, αφού εδώ και πολύ καιρό τα έσοδα ενός μόνο εργαζόμενου μέλους μιας μέσης οικογένειας δεν επαρκούν για τη συντήρησή της. Από την άλλη πλευρά συνέβαλλαν στην δημιουργία, σε κάθε οικονομικό σύστημα, της ανάγκης για αύξηση της παραγωγικότητας και πρώτιστα για εμπλουτισμό και βελτίωση του εργατικού δυναμικού. (Δημητρόπουλος, 1991, σελ. 20).

8. Οι ρόλοι των δύο βασικών μονάδων της κοινωνίας, δηλαδή της οικογένειας και του σχολείου, έχουν αλλάξει τελευταία σε μεγάλο βαθμό. Μέχρι το τέλος του περασμένου αιώνα η οικογένεια ήταν ο κύριος φορέας εκπαίδευσης, κοινωνικοποίησης και παραγωγής. Στον αιώνα μας και για τις τρεις αυτές αποστολές η οικογένεια έπαψε να είναι επαρκής και αποτελεσματικός φορέας. Τούτο οφείλεται κυρίως στις αλλαγές που έγιναν στη δομή της ίδιας της οικογένειας, στις αλλαγές δομής των κοινωνικών και άλλων συστημάτων και σε μια αλληλεπίδραση των δύο αυτών παραγόντων. Όπως και αν είναι, η οικογένεια έχει φθάσει σήμερα στο σημείο να έχει συρρικνωθεί ως φορέας των παραπάνω ρόλων σε πολλές κοινωνίες, ιδίως προηγμένες,

και φορείς εξωοικογενειακοί έχουν αναλάβει σχεδόν εξ ολοκλήρου τη φροντίδα της παιδείας, το μεγαλύτερο μέρος της φροντίδας της κοινωνικοποίησης των ατόμων και εξ ολοκλήρου τη φροντίδα της παραγωγής. (Meyer, 1977).

Ο North (1971) αναφερόμενος στο σχολείο ως εξωοικογενειακό φορέα που ανέλαβε την ευθύνη της παιδείας και κοινωνικοποίησης, υποστηρίζει πως, ενώ η οικογένεια παρουσιάζεται να μπορεί να προσφέρει όλο και μικρότερη βοήθεια στο παιδί, το σχολείο καλείται να καλύψει το κενό, προσφέροντας όλο και μεγαλύτερη. Οι παραδοσιακές όμως μορφές των εκπαιδευτικών συστημάτων και ιδρυμάτων χρειάστηκε και χρειάζεται, να αναθεωρηθούν διότι δεν είχαν και ίσως ούτε έχουν ακόμη επινοήσει τρόπους να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά την ανάγκη υποκατάστασης των εξωσχολικών φορέων. Ο θεσμός αυτός στο σχολείο είναι μια προσπάθεια διευκόλυνσης των προσπαθειών του σχολείου να ανταποκριθεί στις νέες αυτές υποχρεώσεις του.

9. Κατά τις τελευταίες δεκαετίες τα εκπαιδευτικά συστήματα βρίσκονται στο επίκεντρο έντονης κριτικής όσον αφορά την αποδοτικότητά τους. Ιδιαίτερα έντονα κατακρίθηκε η εκπαίδευση ότι απέτυχε α) να βοηθήσει το ίδιο το άτομο, β) να διατηρηθεί σε κάποιο υψηλό επίπεδο απόδοσης, γ) να χρησιμοποιήσει στο διδακτικό έργο τη μεθοδολογία και τεχνολογία που είναι διαθέσιμες σήμερα σε άλλους τομείς και δραστηριότητες, και δ) να εφοδιάσει τους μαθητές με γνώσεις και δεξιότητες ανάλογες με τις απαιτήσεις της κοινωνίας στην οποία εξυπηρετεί το κάθε εκπαιδευτικό σύστημα (Bailen end Stadt, 1973).

Αποτέλεσμα αυτής της κριτικής, η οποία δεν περιορίστηκε σε συγκεκριμένες κοινωνίες και συγκεκριμένα συστήματα, είναι διάφορες αναθεωρήσεις και αλλαγές που έγιναν σχεδόν σε όλα τα γνωστά εκπαιδευτικά συστήματα. Στην Ελλάδα δόθηκε έμφαση στην Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση και θεσπίστηκε ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός (Σ.Ε.Π.). (Δημητρόπουλος, 1991, σελ. 20).

Σ' άλλες χώρες από αυτήν την κριτική προήλθαν διάφορες τάσεις. Μια από αυτές είναι η γνωστή «Εκπαίδευση Σταδιοδρομίας», που ένας ορισμός της είναι *«η συνδυασμένη προσπάθεια της εκπαίδευσης και της κοινωνίας να βοηθήσουν όλα τα άτομα να γνωρίσουν τις επαγγελματικές αξίες της κοινωνίας, να ενσωματώσουν αυτές τις αξίες στο αξιολογικό τους σύστημα και να τις χρησιμοποιήσουν στη ζωή τους κατά τέτοιο τρόπο, ώστε η εργασία να είναι δυνατή για το άτομο, να έχει νόημα και να αποφέρει ικανοποίηση στο κάθε άτομο»*. (HOYT, 1974).

Η Εκπαίδευση Σταδιοδρομίας δεν πρέπει να συγχέεται με την Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση, η οποία αναμφισβήτητα αποτελεί ένα σημαντικό μέρος της. (Clements, 1977). Η Εκπαίδευση Σταδιοδρομίας είναι υπόθεση όλης της παιδείας, είναι τρόπος διδασκαλίας, είναι αναλυτικό πρόγραμμα, είναι φιλοσοφία να διαπερνά ολόκληρο το Εκπαιδευτικό σύστημα.

Η παραδοσιακή Εκπαίδευση έδινε ιδιαίτερη έμφαση στη νοητική ανάπτυξη του ατόμου και κάποια έμφαση στην κοινωνική και συναισθηματική του ανάπτυξη. Τα τελευταία χρόνια τονίζεται ιδιαίτερα μια άλλη διάσταση στην ανάπτυξη του ατόμου, η **Επαγγελματική**

Ανάπτυξη, η οποία αποκτά όλο και μεγαλύτερη σπουδαιότητα και αποτελεί ένα από τα κυριότερα μελήματα του προσανατολισμού, τόσο στο σχολικό όσο και στο εξωσχολικό περιβάλλον. (Δημητρόπουλος, 1991, σελ. 21).

10. Σύμφωνα με τον REES κατά το δεύτερο ήμισυ του αιώνα μας τόσο η απασχόληση γενικότερα όσο και η εργασία ειδικότερα έχουν γίνει αντικείμενο ιδιαίτερης προσοχής. Ο όρος «απασχόληση» χρησιμοποιείται εδώ για να δηλωθεί κάθε δραστηριότητα του ατόμου, είτε είναι αμειβόμενη είτε όχι, ενώ ο όρος «εργασία» για να δηλωθούν μόνο αμειβόμενες ασχολίες. Το εργατικό δυναμικό έχει υποστεί μια πλήρη αναμόρφωση και ανασύνθεση, και δεν αποτελείται τώρα μόνο από εκείνους που έχουν ανάγκη εργασίας για βιοποριστικούς λόγους (REES, 1973).

Η απασχόληση γενικά έχει πάγει να αντικατοπτρίζει οικονομική ανάγκη και μόνο. Αντίθετα, ενώ η σχέση της με οικονομικές ανάγκες έγινε πιο στενή, έχει λάβει και κοινωνική, προσωπική και ψυχολογική χροιά. Μια σαφής ένδειξη αυτού είναι η απροσδόκητα αλματώδης αύξηση του αριθμού των εργαζομένων γυναικών. (Δημητρόπουλος, 1991, σελ. 22).

α) Η αξία της άποψης ότι η εργασία είναι από τους καλύτερους τρόπους ανεξαρτητοποίησης του ατόμου, δεν αμφισβητείται πλέον από κανέναν. Η οικονομική εξάρτηση ατόμων από άλλα άτομα, ιδιαίτερα μέσα στα οικογενειακά πλαίσια, αποτελεί φραγμό στην ανεξαρτησία, δημιουργούνται οι βάσεις της ολικής ανεξαρτησίας. (North, 1971). Η προσπάθεια των κοινωνιών σήμερα έχει στραφεί στη διευκόλυνση της

κύριο άξονα γύρω από τον οποίο στρέφονται πολλές κοινωνικές δραστηριότητες. Σε μερικές μάλιστα χώρες, όπως η Ιαπωνία και το Ισραήλ, το μεγαλύτερο μέρος των κοινωνικών δραστηριοτήτων έχει ως βάση του το εργασιακό περιβάλλον.

Έτσι η ευρύτητα κοινωνικότητας του ατόμου, η κοινωνική του γενικά συμπεριφορά, σχετίζεται άμεσα με την επαγγελματική του συμπεριφορά, και η επαγγελματική ικανοποίηση επιφέρει κοινωνική πληρότητα. Είναι εξάλλου γεγονός ότι το μεγαλύτερο μέρος των ατόμων που συναναστρεφόμεστε προέρχονται συνήθως από το επαγγελματικό μας περιβάλλον. (Δημητρόπουλος, 1991, σελ. 22).

γ) Πέρα από αυτά ο Δημητρόπουλος τονίζει ακόμα ότι η σημασία της εργασίας για την ψυχική υγεία και πνευματική ισορροπία του ατόμου, δεδομένου ότι κάθε είδους απασχόληση και ιδιαίτερα η επιθυμητή απασχόληση, προσθέτει σκοπό στις προσπάθειές του, κεντρίζει τη φιλοδοξία του για πρόοδο, δημιουργικότητα, άμιλλα ή προσφορά στο κοινωνικό σύνολο. Η «εργασιοθεραπεία», η οποία έχει γίνει μια από τις πιο διαδεδομένες μεθόδους ψυχολογικής παρέμβασης και θεραπείας, κερδίζει όλο και μεγαλύτερη υποστήριξη και έχει όλο και μεγαλύτερη εφαρμογή σε ανάλογα ιδρύματα. (Δημητρόπουλος, 1991, σελ. 23).

δ) Μια ακόμη διάσταση της εργασίας κατά τον REES είναι ότι πολλοί άνθρωποι σήμερα την αποζητούν ως απασχόληση ελεύθερου χρόνου. Στις σχετικά πλούσιες κοινωνίες αυτή η διάσταση έχει πάρει ιδιαίτερη έμφαση κατά τα τελευταία χρόνια. Όσο ο αριθμός των ατόμων που συνεισφέρουν στην παραγωγή μιας κοινωνίας αυξάνεται, ή όσο η

τεχνολογική εξέλιξη και άλλες βελτιώσεις δημιουργούν αύξηση στην ποσότητα και στην ποιότητα των παραγομένων αγαθών, τόσο ο αριθμός των ωρών εργασίας ελαττώνεται, οπότε και ο ελεύθερος χρόνος αυξάνεται (REES, 1973). Έτσι, για πολλές κοινωνίες η «Συμβουλευτική Ελεύθερου Χρόνου» έχει γίνει απαραίτητη.

Οι κοινωνίες εξάλλου ενδιαφέρονται ώστε το σύνολο των δραστηριοτήτων ελεύθερου χρόνου να αποτελεί τόσο πηγή προσωπικής ικανοποίησης για το άτομο όσο και ωφέλειας για το κοινωνικό σύνολο.

Όταν η εργασία έχει γίνει μέσο για όλους τους παραπάνω σκοπούς, και αφού η υλοποίηση των σκοπών αυτών γίνεται όλο και πιο προβληματική, είναι φανερό ότι ο θεσμός του προσανατολισμού γίνεται απαραίτητος για κάθε υπηρεσία κοινωνικής, επαγγελματικής ή εκπαιδευτικής δραστηριότητας. Η σημασία του δε, παίρνει όλο και μεγαλύτερες διαστάσεις, αν ληφθούν υπ' όψιν και όλες εκείνες οι αρνητικές επιπτώσεις που προκαλούνται από την παντοδυναμία της εργασίας στα σημερινά κοινωνικοοικονομικά συστήματα και οι οποίες αποκαλούνται «κοινωνικά προβλήματα» της εργασίας. (Argyle, 1972).

11. Ο εικοστός αιώνας, και ιδιαίτερα οι τελευταίες δεκαετίες, χαρακτηρίζεται από την αύξηση του ενδιαφέροντος τόσο μεμονωμένων κρατών και κοινωνιών όσο και διεθνών οργανισμών για το ίδιο το άτομο. Η προσοχή τους στρέφεται τώρα περισσότερο προς τις ανάγκες του ατόμου, χωρίς βέβαια να παραγνωρίζονται οι ανάγκες των χωρών, των κοινωνιών ή των συστημάτων μέσα στα οποία ζουν τα άτομα. Η διάθεση αυτή ευνόησε τη δημιουργία και εξάπλωση των υπηρεσιών

βοηθείας, όπως είναι ο θεσμός που συζητούμε εδώ. (Δημητρόπουλος, 1991, σελ. 24).

12. Ένα άλλο χαρακτηριστικό της εποχής μας είναι το γενικό ενδιαφέρον για την ατομικότητα του ανθρώπου, όπως φαίνεται στην έμφαση που δίνεται στις ατομικές διαφορές των ανθρώπων. Είναι γενικά παραδεκτό σήμερα ότι δεν υπάρχουν απολύτως όμοια άτομα. Ο κάθε άνθρωπος έχει τα δικά του ατομικά χαρακτηριστικά, τις δικές του αδυναμίες, τα δικά του γνωρίσματα, το δικό του δυναμικό, το δικό του αξιολογικό σύστημα. Η ψυχολογία των Ατομικών Διαφορών ή Διαφορική ψυχολογία δημιουργήθηκε και αναπτύχθηκε ως ξεχωριστός κλάδος της Ψυχολογίας για να μελετήσει τους παράγοντες εκείνους που διαμορφώνουν και επηρεάζουν τις ατομικές διαφορές. Ακόμη, οι περισσότερες θεωρίες επαγγελματικής ανάπτυξης στηρίζονται ακριβώς στην αρχή της ύπαρξης ατομικών διαφορών σύμφωνα με τη Διαφορική και Εξελικτική ψυχολογία στην προσπάθειά τους να ερμηνεύσουν την επαγγελματική συμπεριφορά του ατόμου. (OSIPOW, 1973).

Δεν σταμάτησε να αναγνωρίζεται και να υποστηρίζεται η ανάγκη κοινωνικοποίησης του ατόμου, ούτε η προσπάθεια για να διευκολυνθεί η προσαρμογή των ατόμων στις ομάδες, στο κοινωνικό σύνολο. Όμως δεν είναι δυνατό να έχει και αυτή η προσπάθεια θετικά αποτελέσματα, αν παραμεληθούν και αγνοηθούν τα ατομικά χαρακτηριστικά του ανθρώπου. Με άλλα λόγια, η κοινωνικοποίηση του ατόμου είναι δυνατή μόνο μέσω της εξατομίκευσης. Οι υπηρεσίες του προσανατολισμού λειτουργούν με βάση αυτή την αρχή και χρησιμοποιούν τις ανάλογες τεχνικές και μεθοδολογία. (Δημητρόπουλος, 1991, σελ. 24).

B. Βασικές αρχές του Επαγγελματικού Προσανατολισμού

Σε γενικές γραμμές οι αρχές της εφαρμογής του θεσμού στηρίζονται στις θεωρητικές βάσεις της ανθρωπιστικής φιλοσοφίας και ψυχολογίας. Ο Δημητρόπουλος 1991 (σελ. 26) διατυπώνει μερικές από τις πιο βασικές αρχές που είναι :

α) Ο προσανατολισμός, αποβλέπει στην ολική ανάπτυξη του ατόμου. Δεν απομονώνει και δεν ενισχύει καμιά όψη της προσωπικότητας ξεχωριστά. Ειδικά στην περίπτωση του μαθητή, όπου η προσωπικότητα είναι ακόμη υπό διάπλαση, η αρχή αυτή έχει ιδιαίτερη σπουδαιότητα.

β) Ο δεσμός στηρίζεται στη συνεργασία με τα άτομα και αποφεύγει την επιβολή απόψεων. Τα καθοδηγεί και τα βοηθάει στην πραγμάτωση των επιδιώξεών τους, οποιεσδήποτε και αν είναι αυτές, και συνεξετάζει με τα άτομα τα προβλήματα που τυχόν αυτά αντιμετωπίζουν.

γ) Βασική αρχή είναι η αναγνώριση της ελευθερίας επιλογής, της ελευθερίας δηλαδή του ατόμου να επιλέξει ελεύθερα και αβίαστα μεταξύ των εναλλακτικών λύσεων. Η αρχή αυτή προϋποθέτει σωστή πληροφόρηση του ενδιαφερομένου και αμερόληπτη εξέταση των δυνατοτήτων του ίδιου του ατόμου και του περιβάλλοντός του. Προϋποθέτει, επίσης, την ύπαρξη δυνατοτήτων εναλλακτικών οδών επιλογής αλλιώς η ελευθερία εκλογής είναι χωρίς αντίκρουσμα. Σχετικός

είναι και ο σεβασμός της προσωπικότητας του ατόμου και ιδιαίτερα της ηθικής του, των αρχών του, των αξιών του.

δ) Η αρχή της ατομικότητας του ανθρώπου έχει ιδιαίτερη σημασία στον θεσμό αυτό. Κάθε άτομο είναι αυτό που έτυχε να είναι ή αυτό που έγινε. Στο ατομικό στοιχείο δεν θυσιάζεται προς όφελος της κοινωνικότητας ή του κοινωνικού και οικονομικού συστήματος.

ε) Ο προσανατολισμός, ιδιαίτερα όταν παίρνει τη μορφή επικοινωνίας μεταξύ δύο μόνο ατόμων, δηλαδή του συμβουλευόντος και του συμβουλευόμενου, στηρίζεται σε μια δημιουργική σχέση ανάμεσα σ' αυτούς, η οποία πρέπει να είναι φιλική, ειλικρινής και γνήσια, αλλιώς η βοήθεια είναι ουσιαστικά αδύνατη.

στ) Η παραδοχή της αρχής της ισότητας μεταξύ των ατόμων αποτελεί αναπόσπαστο χαρακτηριστικό της όλης προσπάθειας του θεσμού. Συνεπώς, ο λειτουργός που παρέχει υπηρεσίες σε όλα ανεξαιρέτως τα άτομα. Ειδικά ο σχολικός προσανατολισμός και η σχολική συμβουλευτική επιβάλλεται να παρέχουν βοήθεια σε όλους τους μαθητές. Στην πράξη συνηθίζοταν παλαιότερα να δίνεται προσοχή στους πολύ καλούς μαθητές μόνο. Σήμερα θεωρείται απαράδεκτο να γίνονται διακρίσεις στο σχολικό περιβάλλον. Όλοι οι μαθητές είναι ίσοι, έχουν ίδια δικαιώματα, και ο προσανατολισμός έχει τις ίδιες υποχρεώσεις προς όλους.

ζ) Ο αυτοκαθορισμός είναι απαραίτητη προϋπόθεση για τη σωστή εφαρμογή του θεσμού. Κάθε κανονικός άνθρωπος έχει την δυνατότητα και την ικανότητα να επιλέγει την πορεία που θα ακολουθήσει και να

αποφασίζει για τον εαυτό του. Στη σημερινή κοινωνία είναι απαράδεκτο να θεωρούνται οι τύχες των ανθρώπων προκαθορισμένες.

η) Η πράξη του θεσμού πρέπει να έχει πάντα ως στόχο της την ωφέλεια του ατόμου του μαθητή στην περίπτωση του σχολείου. Κάθε άλλη οπτική γωνία έρχεται σε δεύτερη μοίρα και κάθε φιλοσοφία ή ενέργεια που είναι δυνατό να βλάψει το συμβουλευόμενο άτομο είναι απαράδεκτη.

Γ. Σκοπός και χαρακτηριστικά του Ε.Π.

Γενικά ο προσανατολισμός αποβλέπει στο να βοηθήσει το άτομο στην προσπάθειά του για φυσιολογική ανάπτυξη, για ολοκλήρωση και προσαρμογή. Επιμέρους σκοπούς του συναντά κανείς στη βιβλιογραφία κατά εκατοντάδες. Ύστερα από μελέτες που έκανε πάνω στον Ε.Π. ο Δημητρόπουλος (1991, σελ. 10-13) αναφέρει ότι σκοποί του είναι :

1. Να βοηθήσει το άτομο να γνωρίσει και να αποδεχτεί τον εαυτό του, να εντοπίσει και να κατανοήσει ατομικά του χαρακτηριστικά όπως ικανότητες, ενδιαφέροντα, κλίσεις, φιλοδοξίες και να διαμορφώσει τις αξίες του σε ένα ικανοποιητικό αξιολογικό σύστημα.

2. Να βοηθήσει να αξιοποιήσει το δυναμικό του κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο, θέτοντας στόχους βασισμένους σε ρεαλιστικά δεδομένα.

3. Να το βοηθήσει στην προσπάθειά του να προσαρμοστεί σωστά στο κοινωνικό και επαγγελματικό του περιβάλλον.

4. Να το βοηθήσει στην προσωπική, κοινωνική και επαγγελματική ανάπτυξή του έτσι ώστε να εξελιχθεί σε θετικό μέλος της κοινωνίας του.

5. Να το βοηθήσει να προχωρήσει σε συνετές ελεύθερες και αβίαστες επιλογές εκπαιδευτικών εμπειριών και επαγγελματικών κατευθύνσεων.

Όλα τα παραπάνω σημαίνουν ότι ο θεσμός αυτός πρέπει να βοηθήσει το άτομο να χτίσει το περιβάλλον του.

Για να γίνει δυνατή η υλοποίηση των παραπάνω βασικών σκοπών είναι απαραίτητο να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις ώστε ο λειτουργός προσανατολισμού να απαιτήσει όσο το δυνατόν πληρέστερη θεωρητική και πρακτική γνώση (1) των χαρακτηριστικών του ατόμου (κατάρτιση και «ανάλυση του ατόμου»), (2) των χαρακτηριστικών μεταβλητών που το επηρεάζουν και του περιβάλλοντος μέσα στο οποίο δρα και κινείται το άτομο (κατάρτιση στην «ανάλυση του περιβάλλοντος») και (3) των μεθόδων που πρέπει να χρησιμοποιηθούν στη διαδικασία παροχής βοήθειας στο άτομο (κατάρτιση στη μεθοδολογία εφαρμογής του θεσμού).

Ο προσανατολισμός στην ολοκληρωμένη μορφή του είναι μια διαχρονική διαδικασία, μια συνεχής προσπάθεια που αρχίζει πολύ νωρίς στη ζωή του ατόμου και δεν τελειώνει παρά μόνο όταν το άτομο αποσυρθεί από κάθε ενεργό δραστηριότητα κοινωνική ή επαγγελματική. Πόσο νωρίς θεωρητικά αρχίζει και πόσο αργά τελειώνει, είναι κάτι που δεν μπορεί να καθοριστεί πάνω σε γενική βάση, αλλά σε ατομική με

γνώμονα πάντα τις ατομικές διαφορές σε ατομικά χαρακτηριστικά, σε ικανότητες, σε ενδιαφέροντα, σε αξιολογικό σύστημα κ.τ.λ.

Ιδιαίτερα στη σημερινή εποχή, κι ακόμα περισσότερο στο μέλλον, που η αλλαγή επαγγέλματος και φυσικά πόρους ζωής, δύο ή και περισσότερες φορές κατά τη διάρκεια σταδιοδρομίας του ατόμου είναι αναπόφευκτη, γίνεται όλο και πιο επιτακτική ανάγκη για συνεχή και αποτελεσματική καθοδήγησή του.

Ακόμη, πιο σημαντικό είναι ότι ο προσανατολισμός δεν περιορίζεται μόνο στο να βοηθήσει το άτομο στην εκλογή ή στις εκλογές του επαγγέλματος. Σκοπός του η ολική ανάπτυξη του ατόμου. Στον επαγγελματικό τομέα σκοπός του είναι η επαγγελματική ανάπτυξη του ατόμου. Ιδιαίτερα ο προσανατολισμός στο σχολείο πρέπει να δίνει ξεχωριστή σημασία σε αυτό το σημείο.

Με τον όρο «επαγγελματική ανάπτυξη» του ατόμου, εννοούμε την ανάπτυξη και ωρίμανση εκείνης της όψης της προσωπικότητάς του που σχετίζεται με την επαγγελματική του συμπεριφορά. Όταν ακολουθεί μια επιτυχή επαγγελματική ανάπτυξη, το άτομο φυσιολογικά δεν συναντά προβλήματα σε ότι αφορά την επιλογή του επαγγέλματος.

Η εκλογή επαγγέλματος είναι αν όχι η πιο σημαντική, οπωσδήποτε μια από τις πιο σημαντικές αποφάσεις που παίρνει ο άνθρωπος στη ζωή του.

Θα πρέπει όμως ο προσανατολισμός γύρω από το επάγγελμα, δηλ. ο επαγγελματικός προσανατολισμός να μη θεωρείται και να μην ασκείται μεμονωμένα ούτε στη θεωρία ούτε στην πράξη και κατά

κανένα τρόπο να μην καταλήγει να παίρνει τη χροιά απλής επαγγελματογνωσίας. (Δημητρόπουλος, 1991, σελ. 12).

Άμεσο συνδεδεμένο με τις επαγγελματικές επιδιώξεις του ατόμου είναι το θέμα του μέσου προς το επάγγελμα. Δηλ. το θέμα των σπουδών. Όταν πρόκειται για μαθητές αμεσότερο είναι το πρόβλημα επιλογής κατεύθυνσης σπουδών, όσο ορθολογιστική και αν φαίνεται η άποψη ότι πρώτο επιλέγεται το επάγγελμα και μετά εξετάζεται το είδος των εκπαιδευτικών εμπειριών που απαιτούνται για την είσοδο σε αυτό. Επιπρόσθετα, το επάγγελμα και οι σπουδές σχετίζονται άμεσα με τα προσωπικά χαρακτηριστικά του ατόμου, όπως και με τους κοινωνικούς και άλλους παράγοντες που τα επηρεάζουν. Είναι ανάγκη λοιπόν ο προσανατολισμός να καλύπτει και τις τέσσερις κύριες κατηγορίες σημαντικών παραγόντων, δηλ. τους προσωπικούς, τους κοινωνικούς, τους εκπαιδευτικούς και τους επαγγελματικούς. Με άλλα λόγια ο θεσμός αποβλέπει στην ανάπτυξη όλων των πλευρών της προσωπικότητας του ατόμου.

Σχετικά με το θέμα της λειτουργικής τοποθέτησης του προσανατολισμού στο σχολείο υποστηρίζονται δυο αντίθετες θέσεις. Κατά τη μία, ο προσανατολισμός στο σχολείο, δεν είναι παιδαγωγική λειτουργία, αλλά επικουρική, συμπληρωματική λειτουργία και καλό είναι να παραμείνει έξω από τον άξονα των σχολικών παιδαγωγικών δραστηριοτήτων. Κατά την αντίθετη ο προσανατολισμός είναι μέρος της παιδείας των μαθητών και σαφώς έχει θέση στο αναλυτικό πρόγραμμα του σχολείου.

Κατά τον Ευστ. Γ. Δημητρόπουλο (1991, σελ. 13) όχι μόνο είναι ο προσανατολισμός παιδαγωγική λειτουργία, αλλά αποτελεί αναπόσπαστη διαδικασία της επίσημης παιδείας. Η ολοκλήρωση του ατόμου από κάθε άποψη θεωρούμενη, είναι βασική επιδίωξη, ίσως η βασικότερη επιδίωξη του σχολείου, και ο προσανατολισμός ως κύρια αποστολή έχει την διευκόλυνση αυτής της διαδικασίας.

Θεωρητικά ο προσανατολισμός κι ακόμη περισσότερο ο σχολικός προσανατολισμός έχει ως φροντίδα του την καθοδήγηση του ατόμου με γνώμονα το ίδιο το άτομο και όχι τις ανάγκες των κοινωνικών και οικονομικών συστημάτων. Η υπηρεσία, δηλαδή ο φορέας προσανατολισμού, σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να μετατρέπεται σε όργανο της οικονομίας. Μ' αυτό δεν πρέπει να εννοηθεί ότι δεν θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι τάσεις στην κοινωνία, στην οικονομία και στην αγορά εργασίας. Αντίθετα μάλιστα τούτο είναι απαραίτητη προϋπόθεση για τη σωστή εφαρμογή του θεσμού για τη ρεαλιστική ενημέρωση και καθοδήγηση του ατόμου.

Οι ρόλοι του προσανατολισμού δεν μπορεί να περιορίζεται μόνο στο συγκεκριμένο άτομο που βοηθιέται. Αντίθετα πρέπει να επεκτείνεται και στο περιβάλλον από το οποίο επηρεάζεται το άτομο. Στη περίπτωση του μαθητή παραδείγματος χάρη, το άμεσο περιβάλλον δεν είναι μόνο το σχολικό περιβάλλον. Είναι η οικογένειά του, ακόμη οι φίλοι του, η εξωσχολική κοινωνία γενικότερα.

Είναι ευθύνη της υπηρεσίας προσανατολισμού να συμβουλεύει και να καθοδηγεί πρόσωπα του οικογενειακού και κοινωνικού περιβάλλοντος του μαθητή, έτσι ώστε η συμπεριφορά του να είναι

επιβοηθητική και συμπληρωματική στις προσπάθειες του θεσμού στο σχολείο.

Αφού ο θεσμός αποβλέπει στην ολική ανάπτυξη και ολοκλήρωση του ατόμου, πρέπει να έχει κατά κύριο λόγο δημιουργική αναπτυξιακή προληπτική και όχι επανορθωτική, θεραπευτική χροιά (Blauchard και Flaum, 1968). Μ' αυτό εννοούμε ότι πρέπει να επιδιώκει να βοηθά το άτομο να αναπτυχθεί σωστά, αντί να προσπαθεί εκ των υστέρων να επανορθώσει αποτυχημένες καταστάσεις ή να θεραπεύσει ψυχολογικές παθήσεις.

Αυτός ο τελευταίος ρόλος, πάντως, δεν πρέπει να αποκλείεται εντελώς από την περιοχή ευθύνης του θεσμού.

Ο προσανατολισμός στο σχολείο πρέπει να θεωρείται και να εφαρμόζεται σε δυναμική βάση αφού τόσο το άτομο όσο και το περιβάλλον του βρίσκονται σε μια συνεχή εξέλιξη δυναμικής μορφής. Ίσως θα πρέπει να γίνεται λόγος για δυναμικό προσανατολισμό (Δημητρόπουλος, 1991, σελ. 14).

Δ. Μέθοδοι και μέσα εφαρμογής του Ε.Π.

Οι μέθοδοι και τα μέσα εφαρμογής του επαγγελματικού προσανατολισμού διαφέρουν από χώρα σε χώρα. Αυτό είναι αναπόφευκτο αποτέλεσμα του ειδικού χαρακτήρα του επαγγελματικού προσανατολισμού, του τρόπου οργανώσεως, της ταχύτητας αναπτύξεως και της σχέσεως αυτού με την οικονομική και πολιτική κατάσταση κάθε χώρας. Εξάλλου τα μέσα που χρησιμοποιούνται από τον επαγγελματικό

προσανατολισμό προσαρμόζονται πάντοτε στις ειδικές συνθήκες και ανάγκες της κάθε χώρας και μορφοποιούνται προοδευτικά. Η έκταση εφαρμογής των μέσων αυτών θα πρέπει να βασίζεται στην πλατιά κατανόηση σκοπών του Ε.Π. και στη διαμόρφωση κατάλληλου διοικητικού συστήματος (Κωστάκος, 1983, σελ. 25).

Σε μερικές χώρες ο επαγγελματικός προσανατολισμός εφαρμόζεται, σε μεγάλη κλίμακα, στα σχολικά πλαίσια όπου οι εκπαιδευτικοί, ενημερωμένοι στα θέματα του επαγγελματικού προσανατολισμού σημειώνουν τις διαπιστώσεις τους, βάσει ορισμένων αρχών και μεθόδων, σχετικά με τις κλίσεις και ικανότητες του μαθητή, καθώς και την πνευματική ψυχική και υγιεινή του κατάσταση.

Η εφαρμογή του επαγγελματικού προσανατολισμού στο σχολείο αποτελεί ένα είδος προκαταρκτικού προσανατολισμού, που αποβλέπει στην πληρέστερη ανάπτυξη της προσωπικότητας και των ικανοτήτων του ατόμου στη διάδοση πληροφοριών για τα διάφορα επαγγέλματα και κλάδους οικονομικής δραστηριότητας στην οργάνωση επισκέψεων στους τόπους εργασίας και στην παροχή κάθε βοήθειας προς τους μαθητές να γνωρίσουν τον εαυτό τους, τις κλίσεις τους, τα ενδιαφέροντά τους και τις απαιτήσεις των επαγγελμάτων. Όλα αυτά τους κάνουν ικανούς να προβαίνουν μόνοι τους στη σωστή εκλογή τύπου σπουδών ή επαγγέλματος (Κωστάκος, 1983, σελ. 26).

Τα κυριότερα μέσα εφαρμογής του επαγγελματικού προσανατολισμού σύμφωνα με τον Κωστάκο είναι η σχολική έκθεση, η έρευνα των κοινωνικών συνθηκών διαβίωσης του ενδιαφερομένου ατόμου, η ειδική ιατρική εξέταση, η χρησιμοποίηση ορισμένων

κριτηρίων (Test) και η προσωπική συνέντευξη. Μια σύντομη ανάλυσή τους δίνεται πιο κάτω :

α) Η σχολική έκθεση συντάσσεται από τον διευθυντή του σχολείου και περιλαμβάνει αξιολόγηση των δεξιοτήτων του βαθμού μορφώσεως, των ατομικών ικανοτήτων και της προσωπικότητας του μαθητή. Η έκθεση αυτή έχει εμπιστευτικό χαρακτήρα, οι δε πληροφορίες που δίνει είναι πολύ χρήσιμες για τον επαγγελματικό σύμβουλο που τις λαμβάνει σοβαρά υπόψη του μαζί με τα άλλα στοιχεία που συγκεντρώνει, κατά την όλη διαδικασία της συνεντεύξεως συμβουλευτικής με το ενδιαφερόμενο άτομο.

β) Ξέροντας ότι ο νέος αναπτύσσεται σήμερα σε μια κοινωνία που έχει ήδη μια οικονομική διάρθρωση και που έφτασε σε ένα ορισμένο επίπεδο τεχνικής εξελίξεως, οφείλουμε να ερευνήσουμε το οικογενειακό του περιβάλλον, την οικονομική κατάσταση και την απασχόληση των μελών της οικογένειάς του. Και αυτό, γιατί τα στοιχεία αυτά μπορούν να επηρεάζουν σοβαρά τα επαγγελματικά του σχέδια.

Ένας νέος λ.χ. που είναι πρωτότοκος σε μια οικογένεια άπορη, πρέπει ίσως να εργαστεί πολύ νωρίς, για να κερδίσει χρήματα και να βοηθήσει οικονομικά την οικογένειά του. Αλλά τότε παρουσιάζεται η ανάγκη ο νέος αυτός και οι γονείς του να συνδυάσουν την επιθυμία τους για την επαγγελματική αποκατάσταση του πρώτου σύμφωνα με την οικονομική τους κατάσταση.

γ) Μεγάλη σημασία αποδίδεται στην ιατρική εξέταση. Το ενδιαφερόμενο άτομο, που υποβάλλεται σε επαγγελματικό προσανατολισμό, υποβάλλεται παράλληλα σε ιατρική εξέταση, για να

διαπιστωθεί αν ανταποκρίνεται και φυσιολογικά στο επάγγελμα που έχει διαλέξει. Ο γιατρός που είναι ειδικευμένος στα θέματα του επαγγελματικού προσανατολισμού, έχει την ικανότητα να γνωρίζει τις απαιτούμενες φυσιολογικές ικανότητες για τα διάφορα επαγγέλματα ή για τις διάφορες ειδικότητες του ίδιου επαγγέλματος.

δ) Τα διάφορα ψυχοτεχνικά τεστ είναι επιστημονικά μέσα έρευνας που χρησιμοποιεί ο επαγγελματικός προσανατολισμός. Με αυτά εξετάζεται η ευφυΐα, η αντιληπτική ικανότητα, τα ενδιαφέροντα, τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας και οι επιμέρους ικανότητες του ατόμου. Τα εφαρμοζόμενα τεστ ευφυΐας, ενδιαφερόντων και προσωπικότητας έχουν μεγάλη σημασία για την εκπαιδευτική και επαγγελματική καθοδήγηση των νέων όπως και για την επαγγελματική καθοδήγηση, των ενηλίκων και την επιλογή των πιο καταλλήλων από αυτούς για την τοποθέτησή τους σε μια ειδική απασχόληση.

Στον επαγγελματικό προσανατολισμό και την επαγγελματική επιλογή η διάγνωση των ειδικών ικανοτήτων και ο υπολογισμός του βαθμού τους αποτελεί βασική εργασία στην όλη διαδικασία της εξέτασεως του ατόμου.

Η διαδικασία αυτή, βοηθά σημαντικά στην αυτογνωσία του ατόμου. Η όλη προσπάθεια για την αυτογνωσία, που στηρίζεται βασικά στην ειλικρίνεια με την οποία το άτομο απαντά στα τεστ, έχει μεγάλη σπουδαιότητα για τον επαγγελματικό του προσανατολισμό και ολόκληρη τη ζωή του. Γιατί με αυτό τον τρόπο αποκτά το άτομο την πραγματική εικόνα των ικανοτήτων του και τοποθετεί τον εαυτό του στην ορθή θέση μεταξύ των συνανθρώπων του. Πρέπει να τονίσουμε ότι

η χρησιμοποίηση της μεθόδου των τεστ παρουσιάζει πολλές δυσκολίες αν λάβουμε υπόψη ότι απαιτείται μεγάλος αριθμός τεστ στις τοπικές συνθήκες και ότι πάντοτε πρέπει να χρησιμοποιούνται αυτά από ένα πρόσωπο απόλυτα εξειδικευμένο. Και ακόμα, γιατί οι εφαρμοζόμενες σε ένα τόπο αρχές για τη χρησιμοποίηση ενός τεστ δεν έχουν πάντοτε εφαρμογή και σε έναν άλλο τόπο, όπου οι όροι εργασίας, το επίπεδο μορφώσεως και οι κλιματολογικές συνθήκες είναι διαφορετικές.

ε) Σήμερα, είναι γενικά παραδεκτό, ότι το απλούστερο και το πιο πρακτικό μέσο για τη διάγνωση της προσωπικότητας του ατόμου (εφήβου ή μαθητή) είναι η συνομιλία, η συνέντευξη του ενδιαφερομένου ατόμου με ένα σύμβουλο επαγγελματικού προσανατολισμού ή ένα σχολικό σύμβουλο. Κάθε άτομο που επιθυμεί να επωφεληθεί από τις υπηρεσίες του επαγγελματικού προσανατολισμού θα πρέπει να διευκολύνεται στην πραγματοποίηση αυτής της συνεντεύξεως, που επιτρέπει την ανάλυση σε μεγάλο βαθμό των ικανοτήτων του σχετικά με τις δυνατότητες απασχολήσεως ή εκπαιδεύσεώς του. (Κωστάκος 1983, σελ. 26-29).

Ιδιαίτερη σημασία έχουν οι συνεντεύξεις που οργανώνονται ειδικά για τους μαθητές που φοιτούν στα σχολεία γενικής εκπαιδεύσεως και μάλιστα στις περιπτώσεις όπου πολλοί από αυτούς επιθυμούν να διαλέξουν ειδικές επαγγελματικές σπουδές ή να εγκαταλείψουν το σχολείο και να εισέλθουν στην αγορά εργασίας. Η συνέντευξη πραγματοποιείται κατά τρόπο όσο το δυνατόν απλό και φιλικό. Ο αντικειμενικός της σκοπός είναι να δημιουργήσει στο ενδιαφερόμενο ατμόσφαιρα εμπιστοσύνης και να τον ενθαρρύνει να μιλήσει ελεύθερα.

Ο σύμβουλος δεν του υποδεικνύει ορισμένα επαγγέλματα, αλλά προσπαθεί να κινήσει το ενδιαφέρον του προς το επάγγελμα ή τον τύπο σπουδών που κρίνει ότι περισσότερο ταιριάζει στις ικανότητές του. Γι' αυτό το σκοπό αναλύει τα διάφορα είδη των επαγγελμάτων, τις απαιτήσεις του καθενός από αυτά και τις συνθήκες της αγοράς εργασίας.

Ο συγγραφέας τονίζει ότι σε πολλές χώρες, όπου ο επαγγελματικός προσανατολισμός δεν έχει ακόμα τοποθετηθεί στον κύκλο των αρμοδιοτήτων της εθνικής παιδείας υπό τη μορφή του σχολικού επαγγελματικού προσανατολισμού, το πρόβλημα αντιμετωπίζεται κυρίως με τη μέθοδο του ειδικού (συμβούλου επαγγελματικού προσανατολισμού). Δηλαδή ο ρόλος του σχολικού συμβούλου ή του καθηγητού επαγγελματικού προσανατολισμού, είναι ο ρόλος του ειδικού, ο οποίος με τα ψυχοτεχνικά τεστ που εφαρμόζει και με τη γνώση των απασχολήσεων που κατέχει, θεωρείται ότι είναι σε θέση να γνωρίζει καλύτερα από κάθε άλλον τι θα πρέπει να κάνει το κάθε συγκεκριμένο άτομο.

Σήμερα υπάρχουν περισσότερες ευκαιρίες για τους μαθητές να κατευθυνθούν σε καινούργιους τομείς επαγγελματικής δραστηριότητας. Οι ευκαιρίες αυτές συνεχώς αυξάνονται και οι μαθητές έχουν στη διάθεσή τους μεγαλύτερα περιθώρια εκλογής, ενώ αντίθετα οι γνώσεις τους παραμένουν περιορισμένες για τη μεγάλη ποικιλία των επαγγελμάτων. Όλα αυτά κάνουν τη σύγχρονη ζωή πολύπλοκη, με αποτέλεσμα να έχουν ανάγκη οι μαθητές από μια ουσιαστική βοήθεια για να επιλέξουν τον τρόπο ζωής που θα ακολουθήσουν. Μια συνέντευξη συμβουλευτικής, γίνεται ακριβώς για να δοθούν

πληροφορίες σε ένα μαθητή, να ληφθούν πληροφορίες από ένα μαθητή και να διερευνηθεί περαιτέρω ο δρόμος που θα μπορούσε να ακολουθήσει ένας μαθητή. (Κωστάκος, 1983, σελ. 30).

Πολύ σωστά παρατήρησε η καθηγήτρια της οδηγητικής I WOOD HEAD ότι, *«η διαδικασία της συμβουλευτικής θα πρέπει να συγκεντρώνεται στην προσπάθεια να ανοίξουμε καινούργιους δρόμους και να υποδείξουμε δυνατότητες - επαγγελμάτων και τρόπων ζωής - παρά να κλείνουμε τους δρόμους αυτούς με αυθαίρετες διακρίσεις. Ο κάθε άνθρωπος έχει δυνατότητες. Αν για οποιοδήποτε λόγο δεν μπορούμε να εκμεταλλευτούμε τις δυνατότητες έστω και ενός ατόμου, τότε θα χάσουν και το άτομο και η κοινωνία. Επομένως, το πρόβλημα είναι ψυχολογικό και κοινωνικό»*.

Κατά τα τελευταία χρόνια η μέθοδος της συμβουλευτικής κερδίζει σταθερά έδαφος, ενώ παρατηρείται μια βαθμιαία και προοδευτική απομάκρυνση από τη μέθοδο παροχής συμβούλων, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι είναι περιττή, σε οποιαδήποτε περίπτωση, η πληροφόρηση.

Η **πληροφορία** αναφέρεται στα δεδομένα που μπορούν να ελεγχθούν και είναι κατά το δυνατόν αντικειμενική και προσιτή στον καθηγητή και στο μαθητή.

Συμβουλή είναι η παρουσίαση των πληροφοριών μαζί με μια πρόταση για το τι πρέπει να αποφασίσει ο μαθητής σύμφωνα με τις πληροφορίες. Π.χ. «προτείνω να γινώσουν δικηγόρος», ενώ η **συμβουλευτική** μπορεί επίσης να παρέχει ευκαιριακά πληροφορίες

αλλά με τέτοιο τρόπο, ώστε ο μαθητής να τις χρησιμοποιήσει όπως θέλει, π.χ. «πως σου φαίνονται αυτές οι πληροφορίες;»

Κατά τη διάρκεια μιας συνεντεύξεως συμβουλευτικής οι επαγγελματικές πληροφορίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν κατά τον Κωστάκο για περισσότερους από έναν σκοπούς όπως :

α) Για διερευνητικούς σκοπούς :

Η διερεύνηση των επαγγελμάτων ικανοποιεί την τάση του μαθητή να γνωρίσει μερικά από τα επαγγέλματα. Ο σύμβουλος υποδεικνύει την ομάδα των επαγγελμάτων που αντιστοιχούν στις προτιμήσεις του μαθητή.

β) Για πληροφοριακούς σκοπούς :

Ο μαθητής σπουδάζει ιδιαίτερα το επάγγελμα της εκλογής του. Ο Σύμβουλος ενθαρρύνει την εξέταση όλων των χαρακτηριστικών στοιχείων του επαγγέλματος και παρέχει κάθε σχετική πληροφορία.

γ) Για επιβεβαιωτικούς σκοπούς :

Εξετάζεται αν η εκλογή του μαθητή είναι ορθή ή όχι, για να την πραγματοποιήσει ή να την μεταβάλλει, ύστερα από συσχέτιση των απαιτήσεων και των στοιχείων του επαγγέλματος προς τις ικανότητες και τις δεξιότητές του.

δ) Για προσαρμοστικούς σκοπούς :

Συσχετίζονται οι φιλοδοξίες του μαθητή προς τις δυνατότητές του, ώστε μέσω των πληροφοριών να μεταβληθεί η στάση του μαθητή, αν αυτή σχηματίστηκε από εσφαλμένη λογική.

ε) Για παρωθητικούς σκοπούς :

Ο μαθητής αντιλαμβάνεται, με τη βοήθεια των επαγγελματικών πληροφοριών, τις σχέσεις μεταξύ των μέσων και των προγραμμάτων που εφαρμόζονται για την εκπαίδευσή του και της ιδιαίτερης ικανότητάς του. Ο μαθητής λ.χ. που θέλει να γίνει διαιτολόγος αλλά υστερεί στο μάθημα της Χημείας, αναγκάζεται να δείξει μεγαλύτερο ενδιαφέρον για τη Χημεία και να αλλάξει ακόμα και το πρόγραμμα μαθημάτων για να πετύχει το σκοπό του. (Κωστάκος, 1983, σελ. 31).

Η Συμβουλευτική κατεύθυνση αποτελεί μέρος αναπόσπαστο της όλης προπαιδείας και προετοιμασίας για τη ζωή. Η μέθοδος εφαρμογής της πετυχαίνεται περισσότερο με την πρακτική γνώση του έργου, πράγμα που εγείρει ενδιαφέροντα, αναπτύσσει ικανότητες και θεμελιώνει θέσεις έναντι της εργασίας. Για το σκοπό αυτό ο μαθητής πρέπει να έχει ελευθερία εκλογής για τη λήψη μιας απόφασεως, ενώ λαμβάνονται πάντοτε υπόψη οι ανάγκες της οικονομίας και οι ευκαιρίες απασχολήσεως, για τοποθέτηση. Η παρεχόμενη βοήθεια προς το άτομο για τη λήψη απόφασεως συνίσταται στη συνειδητοποίηση των επαγγελματικών του ενδιαφερόντων, δεξιοτήτων, ικανοτήτων, σωματικής καταστάσεως και υγείας προσωπικών του χαρακτηριστικών κ.λπ.

Σύμφωνα με τον Κωστάκο υπάρχουν δύο είδη συμβουλευτικής.

1) Η ατομική συμβουλευτική, που είναι η δυναμική και σκόπιμη σχέση μεταξύ δύο ατόμων, ανάλογη με τη φύση των αναγκών του μαθητή, και εκδηλώνεται με την αμοιβαία συμμετοχή προς αυτοδιάγνωση και αυτοορισμό, μεταβαλλομένης της συμπεριφοράς του μαθητή.

Η συμβουλευτική ασχολείται στην προκειμένη περίπτωση με τα προβλήματα του μαθητή (πληροφορίες, συναισθήματα, απελευθέρωση από ανεπιθύμητες ανησυχίες).

Π) Η ομαδική συμβουλευτική, που απευθύνεται σε ομάδες και είναι προτιμότερο στην περίπτωση αυτή και δίνονται επαγγελματικές πληροφορίες ή τεστ σε ομάδα ανθρώπων παρά στον καθένα από αυτούς χωριστά. Η συγκρότηση ομάδας προϋποθέτει επικοινωνία διπλής κατεύθυνσης για κοινό σκοπό και, με μια σειρά πράξεων ενδοπροσωπικού ενδιαφέροντος, για ικανοποίηση ατομικών αναγκών. (Κωστάκος, 1983, σελ. 32).

Ε. Έκταση και πεδίο δράσης του Ε.Π.

Τα επιστημονικά μέσα του επαγγελματικού προσανατολισμού είναι στη διάθεση όλων των ατόμων που έχουν ανάγκη προσανατολισμού και κυρίως :

α) Των εφήβων και των μαθητών της β'βάθμιας εκπαίδευσης, που αντιμετωπίζουν σοβαρότατα προβλήματα κατά το κρίσιμο στάδιο εκλογής τύπου σπουδών ή επαγγέλματος.

β) Των σπουδαστών των ανωτέρω και ανωτάτων σχολών, που βρίσκονται στο δύσκολο στάδιο της εκλογής σχολής, ειδικεύσεως, ή ενός τύπου δραστηριότητας.

γ) Των ενηλίκων, που έχουν ανάγκη από συμβουλές σχετικά με την εκλογή επαγγέλματος, με την επαγγελματική του αναπροσαρμογή και με άλλα συναφή επαγγελματικά προβλήματα.

«Ιδιαίτερη μέριμνα πρέπει να λαμβάνεται δια την οργάνωση ή την αναπροσαρμογή των μέσων του επαγγελματικού προσανατολισμού, προκειμένου αυτά να τεθούν στη διάθεση των ατόμων που παρουσιάζουν ανικανότητες και φυσική ή πνευματική ανεπάρκεια είτε εκδηλώνουν χαρακτηριστικές αδυναμίες, που δυσχεραίνουν σοβαρά την επαγγελματική τους προσαρμογή» (Κωστάκος, 1983, σελ. 32).

Γενικά οι υπηρεσίες του επαγγελματικού προσανατολισμού πρέπει να ενθαρρύνουν την όσο το δυνατό ευρεία χρήση των επιστημονικών μέσων του θεσμού μεταξύ όλων των ατόμων που αναφέραμε και ειδικότερα :

α) Των μαθητών των γυμνασίων και λυκείων και ιδιαίτερα αυτών που βρίσκονται στο κρίσιμο στάδιο της μεταβάσεώς τους από την εννεάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση απευθείας στον κόσμο της εργασίας ή στις μέσες ανώτερες ή ανώτατες σχολές για συνέχιση σπουδών.

Συγκεκριμένα, ο Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός στον τομέα εκλογής επιδιώκει :

1. Την ενημέρωση του μαθητή για τα επαγγέλματα.
2. Την άσκηση του μαθητή στην εξέταση του εαυτού του, ώστε να μπορεί να συνδυάζει αυτά που προσφέρουν και αυτά που απαιτούν τα διάφορα επαγγέλματα, με αυτά που ο ίδιος επιθυμεί και είναι ικανός να κάνει.
3. Την άσκηση του μαθητή να ξεχωρίζει τις δικές του επιθυμίες για την επαγγελματική του προαγωγή από τις επιθυμίες των τρίτων πάνω στο

θέμα αυτό και να διαλέξει, έχοντας πλήρη συνείδηση του τι διαλέγει και γιατί.

Ο Κωστάκος (1983, σελ. 33) αναφέρει ότι, η εργασία και η επαγγελματική ζωή επηρεάζουν κατά ποικίλους τρόπους το άτομο (φιλία, γάμος, συμμετοχή στις διάφορες κοινωνικές οργανώσεις), γι' αυτό ο μαθητής προτού διαλέξει το επάγγελμά του πρέπει να ενημερωθεί για όσο το δυνατό περισσότερους παράγοντες επιδράσεως, πράγμα που θα του δώσει τη δυνατότητα να διαλέξει μόνος του το επάγγελμα, δηλαδή τον τρόπο ζωής που του αρέσει. Οι σχετικές επαγγελματικές πληροφορίες που παρέχονται ή συγκεντρώνονται από τον ίδιο τον μαθητή, προέρχονται είτε από επίσημες πηγές, όπως είναι οι προφορικές πληροφορίες από φίλους και γονείς είτε από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης (ραδιόφωνο, τηλεόραση, κινηματογράφος).

Όλες αυτές οι πληροφορίες πρέπει να αξιολογούνται και αν διαβαθμίζονται κατάλληλα, πράγμα που μπορεί να επιτύχει μόνο ένας έμπειρος εκπαιδευτικός. Στην όλη εφαρμογή του σχολικού προσανατολισμού, παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον η άσκηση των μαθητών να μπορούν να χρησιμοποιούν σωστά τις πληροφορίες για τα επαγγέλματα.

β) Των αποφοίτων των Λυκείων, που θέλουν να συνεχίσουν τις σπουδές τους στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα και υποχρεούνται να πάρουν μια απόφαση για την εκλογή της σχολής στην οποία θα φοιτήσουν (Ιατρική, Νομική, Φυσικομαθηματική).

γ) Των ενηλίκων, οι οποίοι :

1. Για πρώτη φορά εισέρχονται στην απασχόληση.

2. Βρίσκονται σε διαρκή ανεργία.
3. Βρίσκονται σε ανεργία ή πρόκειται να γίνουν άνεργοι, εξαιτίας λ.χ. της πτωχεύσεως μιας βιομηχανίας κ.λπ.
4. Αποτελούν ένα πλεόνασμα του εργατικού δυναμικού στις αγροτικές περιοχές.
5. Επιθυμούν να επωφεληθούν των ευκαιριών να επιτύχουν μια ταχύρυθμη επαγγελματική εκπαίδευση ή μια επαγγελματική αναπροσαρμογή.

Η τεχνική του επαγγελματικού προσανατολισμού, που εφαρμόζεται για τους ενήλικους είναι διαφορετική από εκείνη που εφαρμόζεται για τους μαθητές και εφήβους. Για τους ενήλικους ταιριάζει περισσότερο η χρησιμοποίηση του όρου «επαγγελματική συμβουλή» παρά του όρου «επαγγελματικός προσανατολισμός» που χρησιμοποιείται για τους εφήβους και μαθητές, των οποίων η ενημέρωση πάνω στα επαγγελματικά τους σχέδια αρχίζει πολύ νωρίς.

Ο Κωστάκος (183, σελ. 36) εξετάζοντας τις κυριότερες δραστηριότητες των Υπηρεσιών Επαγγελματικού Προσανατολισμού, αναφέρει ότι είναι :

1. **παροχή πληροφοριών**, για την ενημέρωση των ενδιαφερομένων γύρω από τα διάφορα επαγγέλματα, την κίνηση των επαγγελμάτων στο χώρο της αγοράς εργασίας, τις υπάρχουσες δυνατότητες επαγγελματικής εκπαίδευσεως κ.λπ.

2. **η έρευνα της επαγγελματικής καταλληλότητας**, με την χρησιμοποίηση καταλλήλων τεστ, καθώς και η **επαγγελματική επιλογή**

3. η παροχή ορθής επαγγελματικής συμβουλής, που επιτυγχάνεται με την προσωπική συνέντευξη, σε κάθε άτομο που αντιμετωπίζει την εκλογή επαγγελματικής σταδιοδρομίας, ή την είσοδο στο χώρο της απασχολήσεως

4. η κοινωνική εργασία, από κοινωνικό λειτουργό στις περιπτώσεις νεαρών ατόμων που επιζητούν την επίλυση κοινωνικών τους προβλημάτων

5. η ιατρική εξέταση των ανηλίκων, οι οποίοι εισέρχονται στην απασχόληση. Η εξέταση αυτή είναι απαραίτητη για την απόκτηση βιβλιαρίου εργασίας ανηλίκων πριν από την έκδοση της κάρτας εργασίας

6. η παρακολούθηση της επαγγελματικής προσαρμογής, η οποία αφορά τα άτομα που έλαβαν βοήθεια επαγγελματικού προσανατολισμού. Μεγάλη σημασία έχει εδώ η οργάνωση από τις υπηρεσίες του επαγγελματικού προσανατολισμού.

ΣΤ. Παράγοντες ανάπτυξης του Ε.Π.

Πολλοί παράγοντες συνέτειναν στην αύξηση του ενδιαφέροντος για τον προσανατολισμό και οδήγησαν στην ουσιαστική εφαρμογή του. Παρατίθενται από τον Δημητρόπουλο (1991, σελ. 28-29) οι κυριότεροι :

1. Η έμφαση που δόθηκε στην Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση από τις αρχές του αιώνα και εξής σε όλες σχεδόν τις αναπτυγμένες χώρες και έφερε τη φροντίδα της εκπαιδευτικής και επαγγελματικής επιλογής από την ευρύτερη κοινωνία στο σχολείο.

2. Οι ανθρωπιστικές τάσεις της εποχής μας είναι ένας άλλος παράγοντας. Έγινε γενικά παραδεκτή η ανάγκη για εξανθρωπισμό της τεχνοκρατικής κοινωνίας του εικοστού αιώνα. Η Υπαρξιστική Φιλοσοφία αποτέλεσε σοβαρό θεμέλιο για τη δημιουργία αυτής της ανθρωπιστικής διάθεσης και κίνησης.

3. Οι ριζικές κοινωνικές αλλαγές που έλαβαν χώρα στον αιώνα μας συνέβαλαν στην προώθηση των ιδεών του θεσμού. Οι τελευταίες δεκαετίες είναι κατάμεστες από σημαντικές αλλαγές στις παραδοσιακές δομές των κοινωνιών. Οι αλλαγές αυτές συνέτειναν στη δημιουργία της διάθεσης που έφερε τον άνθρωπο περισσότερο, παρά τα συστήματα, στο κέντρο της προσοχής, ενδιαφέροντος και μέριμνας από πλευράς επίσημης κοινωνίας.

4. Η εξέλιξη και εξάπλωση της Ψυχολογίας, ειδικότερα των εφαρμοσμένων μορφών της, και η ευρεία ζήτηση ψυχολογικής βοήθειας από μέρος του κοινού.

5. Το ενδιαφέρον για την ψυχική υγεία του ανθρώπου είναι ένα από τα έντονα χαρακτηριστικά των τελευταίων δεκαετιών. Η ψυχική και πνευματική υγιεινή πήραν κατά τις τελευταίες δεκαετίες ιδιαίτερη έμφαση. Στη συνέχεια, καθώς ο ένας μετά τον άλλο οι ψυχολόγοι διατύπωσαν τις ψυχολογικές θεωρίες τους, ο προσανατολισμός δεχόταν θετικές επιδράσεις και πλουτίζονταν.

6. Η κίνηση γύρω από τα ψυχολογικά τεστ. Από το 1904, όταν ο Binet κατασκεύασε το πρώτο διαγνωστικό τεστ, η διαγνωστική κίνηση και ιδιαίτερα εκείνη που προβλέπει τη χρήση σταθμισμένων τεστ εξαπλώθηκε σε απρόβλεπτο βαθμό (Anastasi, 1976). Πολλά τεστ

νοημοσύνης, προσωπικότητας, ικανότητας κ.τ.λ. κατασκευάστηκαν, χρησιμοποιήθηκαν και συνεχίζουν να χρησιμοποιούνται σε μεγάλη έκταση από τις υπηρεσίες προσανατολισμού.

7. Η κίνηση γύρω από την «προοδευτική παιδεία» και ιδιαίτερα η έμφαση που δόθηκε στην ολική ανάπτυξη του μαθητή, έδωσε ένα από τα κυριότερα θεωρητικά ερείσματα στον προσανατολισμό. Οι φιλοσοφικές θέσεις του πραγματισμού, όπως αντικατοπτρίζονται κυρίως στο φιλοσοφικοπαιδαγωγικό έργο του J. Dewey, έδωσαν μια από τις πιο δυνατές θεωρητικές ωθήσεις στην υπόθεση του θεσμού. (Smith 1965, Kneller 1971, Φράγκος 1977).

8. Η κίνηση γύρω από την αναμόρφωση της παιδείας επηρέασε βαθύτατα την εξέλιξη του προσανατολισμού. Η τάση μερικών κοινωνιών για δημιουργία ανθρωπιστικής παιδείας, ή την τάση άλλων για δημιουργία ρεαλιστικής παιδείας, είναι παράγοντες των οποίων ο ρόλος στη διαμόρφωση του προσανατολισμού δεν μπορεί να αγνοηθεί.

Z. Ο θεσμός του Ε.Π. και οι επιστήμες

Ο θεσμός του Ε.Π. δεν αποτελεί επιστήμη. Δεν έχει δική του αυτοτελή θεωρητική υπόσταση, παρά τις φιλότιμες προσπάθειες πολλών από τους ένθερμους θεωρητικούς υποστηρικτές του. Δανείζεται θεωρία από τεχνική και διάφορες επιστήμες. Σχετικά ο Δημητρόπουλος (1991, σελ. 31-32) αναφέρει :

1. Οι τεχνικές και η μεθοδολογία του Ε.Π. προέρχεται από την ψυχολογία, από την οποία προέρχονται και οι θέσεις του ως προς την ανάπτυξη του ατόμου.

2. Προκειμένου για τον Σχολικό Προσανατολισμό, πρέπει να τονιστεί η σχέση του με την παιδαγωγική. Ο προσανατολισμός στο μεγαλύτερο μέρος του, είναι ψυχοπαιδαγωγική λειτουργία. Είναι συνεπώς φυσικό να ακολουθεί και να εφαρμόζει τις αρχές και της παιδαγωγικής.

3. Άμεση σχέση έχει ο θεσμός με τις οικονομικές επιστήμες. Είναι δύσκολο να γίνει αποτελεσματική καθοδήγηση ατόμων, αν δεν είναι πρώτα δυνατόν να θεωρηθούν σωστά ως οικονομικές υπάρξεις μέσα σε κάποιο οικονομικό σύστημα, όπου αναμένεται να παράγουν έργο και να καταναλώνουν αγαθά. Όταν μάλιστα πρόκειται για επαγγελματικό προσανατολισμό, είναι απαραίτητο ο λειτουργός προσανατολισμού να είναι εφοδιασμένος με επαρκείς γνώσεις της οικονομικής επιστήμης, έτσι ώστε να είναι ικανός να παρακολουθεί και να ερμηνεύει τις οικονομικές καταστάσεις στον οικονομικό κόσμο της κοινωνίας του και να αντιλαμβάνεται, έστω στοιχειωδώς, τις τάσεις στο οικονομικό σύστημα. Τονίζεται ιδιαίτερα η ανάγκη για γνώση της θεωρίας των αγορών εργασίας, πέρα από την πλήρη γνώση κάποιων συγκεκριμένων αγορών εργασίας μέσα στις οποίες κινούνται ο συγκεκριμένος λειτουργός και τα άτομα που εξυπηρετούνται από αυτόν.

4. Οι πολιτικές επιστήμες προσφέρουν στον λειτουργό του θεσμού τη δυνατότητα να κατανοήσει τη σχέση ατόμου και πολιτικών ή κοινωνικών δυνάμεων.

Η. Εκπαιδευτικές - Επαγγελματικές αποφάσεις

Γενικά, σύμφωνα με τους Thoresen και Mehrens (1967), απόφαση είναι η διαδικασία επιλογής μιας κατεύθυνσης δραστηριοτήτων ανάμεσα σε έναν αριθμό εναλλακτικών λύσεων.

Ειδικότερα μέσα στις πολλές αποφάσεις που έχει να πάρει ο μαθητής, είναι και οι εκπαιδευτικές και επαγγελματικές αποφάσεις του. Είναι αυτές που αναφέρονται στις σπουδές που θα ακολουθήσει και στο μελλοντικό του επάγγελμα.

Αυτές ειδικά οι αποφάσεις, για τις οποίες η ευθύνη του θεσμού του προσανατολισμού στο σχολείο είναι σχεδόν αποκλειστική, είναι σημαντικότερες για τους εξής λόγους (Δημητρόπουλος, 1991, σελ. 92).

1. Από τις αποφάσεις αυτές θα εξαρτηθεί κατά πόσο το άτομο θα είναι εύκολο στο μέλλον να απασχοληθεί. Υπάρχουν πολλά επαγγέλματα στα οποία η απασχόληση είναι αβέβαιη, ιδιαίτερα στο σημερινό στάδιο τεχνολογικής ανάπτυξης και οικονομικής διαμόρφωσης, που εξαφανίζονται απροσδόκητα, ενώ στη θέση τους εμφανίζονται άλλα. Υπάρχουν τομείς στους οποίους η ανεργία ακόμη και του ειδικευμένου εργατικού δυναμικού βρίσκεται σε μηδενικά επίπεδα. Κάτι παρόμοιο συμβαίνει και με τις καταστάσεις υπεραπασχόλησης, υποαπασχόλησης, ετεροαπασχόλησης.

2. Από τις αποφάσεις αυτές θα εξαρτηθεί κατά μεγάλο μέρος η επαγγελματική επιτυχία ή αποτυχία του ατόμου. Είναι πολλοί οι παράγοντες που συντελούν στην επαγγελματική επιτυχία. Ένας από τους

σοβαρότερους είναι η σωστή αξιοποίηση των ικανοτήτων που διαθέτει το άτομο. Επιλέγοντας μια κατεύθυνση στην οποία αξιοποιούνται οι ικανότητές του ενώ ταυτόχρονα οι αδυναμίες του εξουδετερώνονται ή έστω δεν έχουν αρνητική επιρροή, το άτομο αυξάνει σημαντικά τις πιθανότητες επιτυχίας του.

3. Από αυτές τις αποφάσεις θα καθοριστεί αν το άτομο θα αγαπήσει ή θα μισήσει την εργασία του, ίσως την εργασία γενικότερα. Αν η επαγγελματική κατεύθυνση που το άτομο προτίμησε ή αναγκάστηκε να ακολουθήσει δεν ταιριάζει με τα ατομικά του χαρακτηριστικά, τις προσωπικές του φιλοδοξίες, τα ενδιαφέροντά του, τις αξίες του, είναι μάλλον απίθανο να δοκιμάσει επαγγελματική ικανοποίηση, ένα σημαντικότατο στοιχείο στην επαγγελματική ζωή του ατόμου.

4. Η εκλογή εκπαιδευτικής - επαγγελματικής κατεύθυνσης είναι στην ουσία εκλογή τρόπου ζωής. Ο τόπος που θα ζήσει το άτομο, το κοινωνικό περιβάλλον, το πολιτιστικό περιβάλλον, οι οικονομικές δυνατότητες, το είδος οικογένειας που θα δημιουργήσει, πόσο συχνά θα μετακινείται, πόσο συχνά θα απουσιάζει από την οικογένειά του και τόσα άλλα, είναι όλα συνάρτηση αυτών των αποφάσεων. Ακόμη και η ψυχική και φυσική του υγεία μπορεί να επηρεαστούν αποφασιστικά.

5. Όλες οι επιμέρους αποφάσεις των επιμέρους ατόμων έχουν αποφασιστική επίδραση στον τρόπο με τον οποίο το οικονομικό σύστημα θα χρησιμοποιήσει και θα αξιοποιήσει το εργατικό δυναμικό της χώρας. Επίσης, από το σύνολο αυτών των αποφάσεων εξαρτάται κατά μεγάλο μέρος το ποσοστό ανεργίας, το ποσοστό υποαπασχόλησης,

υπεραπασχόλησης ή ετεροαπασχόλησης, η κοινωνική πολιτική της χώρας, η κατανομή του εργατικού δυναμικού. Για να πλησιάσουν όλα αυτά σε κάποιο ορθολογιστικό επίπεδο απαιτείται ένα ορθολογιστικό σύνολο επιμέρους αποφάσεων.

6. Από αυτές τις αποφάσεις, τέλος, εξαρτάται το επαγγελματικό επίπεδο στο οποίο θα κινείται το άτομο μέσα σε κάποια επαγγελματική κατεύθυνση ή μέσα σε κάποια «εσωτερική αγορά εργασίας», αν δηλαδή θα εξελίσσεται κατακόρυφα ή απλώς θα κινείται οριζόντια. Τόσο στις εξωτερικές όσο και στις εσωτερικές αγορές εργασίας τα επίπεδα στα οποία κατατάσσεται και κινείται το εργατικό δυναμικό είναι :

- (1) του επιστημονικού δυναμικού, επίπεδο για το οποίο απαιτείται τουλάχιστον πανεπιστημιακή στάθμη προετοιμασίας,
- (2) του τεχνικού δυναμικού, επίπεδο για το οποίο απαιτείται οπωσδήποτε ανώτερη στάθμη προετοιμασίας,
- (3) του ειδικευμένου δυναμικού, επίπεδο για το οποίο απαιτείται προετοιμασία ειδίκευσης που ποικίλλει ανάλογα με τις απαιτήσεις της εργασίας σε ακρίβεια εκτέλεσης και
- (4) του ανειδίκευτου δυναμικού στο οποίο κάθε προετοιμασία είναι επιθυμητή αλλά όχι απαραίτητη στις περισσότερες περιπτώσεις. Πολλές φορές, ανάμεσα στα δύο τελευταία επίπεδα τοποθετείται και ένα πέμπτο, το του ημειδίκευμένου δυναμικού, για το οποίο το απαιτούμενο επίπεδο προετοιμασίας ποικίλλει κατά περίπτωση.

Θ. Εκπαιδευτικές - Επαγγελματικές πληροφορίες

α. Η πληροφόρηση είναι ίσως η βασικότερη λειτουργία στον θεσμό και καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος της διαδικασίας στην λήψη αποφάσεων, αφού μέσω αυτής επιτυγχάνεται και η γνώση του εαυτού και η γνώση του περιβάλλοντος, έτσι ώστε να ακολουθήσει φυσιολογικά την τελευταία φάση της διαδικασίας, δηλαδή ο συνδυασμός των δύο που οδηγεί στη λήψη μιας συνετής απόφασης (London, 1973). Αν μάλιστα γίνει μια λεπτομερειακή ανάλυση των διαδικασιών που λαμβάνουν χώρα στον προσανατολισμό, είναι εύκολο να διαπιστωθεί ότι η πληροφόρηση ενυπάρχει σε κάθε δραστηριότητά του. Όπως σημειώνουν και οι Shertzer και Stone (1976), η λειτουργία της πληροφόρησης περιέχει πολύ περισσότερα από την απλή παροχή πληροφοριών.

Εκπαιδευτικές είναι οι πληροφορίες που αναφέρονται στις παρούσες ή μελλοντικές ευκαιρίες για εκπαίδευση και στις απαραίτητες προϋποθέσεις για την εκπαίδευση αυτή. Οι εκπαιδευτικές πληροφορίες μπορεί να αναφέρονται σε εκπαιδευτικά ιδρύματα ή συστήματα σπουδών οποιασδήποτε βαθμίδας και οποιασδήποτε κατεύθυνσης και να αφορούν, μεταξύ άλλων, ένα ή περισσότερα από τα ακόλουθα στοιχεία όπως αναφέρει ο Δημητρόπουλος (1991, σελ. 126).

1. Είδη εκπαιδευτικών ιδρυμάτων που υπάρχουν, ανά βαθμίδα εκπαίδευσης.
2. Τοποθεσίες στις οποίες βρίσκονται αυτά τα ιδρύματα.
3. Επίπεδο και είδος σπουδών που προσφέρουν.

4. Περιεχόμενο σπουδών των ιδρυμάτων, όπως και αναλυτικά προγράμματα.
5. Χρόνο και ώρες λειτουργίας των ιδρυμάτων, καθώς και διάρκεια σπουδών.
6. Κανονισμός λειτουργίας των ιδρυμάτων που αναφέρονται σε τομείς όπως μεταφορές μαθημάτων, κανονισμό παρακολούθησης, εξεταστικές περιόδους κ.τ.λ.
7. Έμφαση που πιθανόν δίνεται σε κατεύθυνση ή κατευθύνσεις εκπαίδευσης σε κάποιο ίδρυμα.
8. Προϋποθέσεις κοινωνικής ζωής σε κάποιο ίδρυμα και το περιβάλλον του (εκπαιδευτική - κοινωνική πληροφορία).
9. Διευκολύνσεις διαμονής και διαβίωσης σε κάποιο εκπαιδευτικό περιβάλλον, όπως φοιτητικές εστίες, εστιατόρια.
10. Προϋποθέσεις εισαγωγής σε κάποιο ίδρυμα, όπως εισαγωγικές εξετάσεις, αριθμό εισακτέων, εισαγωγική βαθμολογική βάση, εξεταστέα μαθήματα, εξεταστέα ύλη, περιόδους εξέτασης κ.τ.λ.
11. Γενική αντίληψη («όνομα») που έχει επικρατήσει για κάποιο ίδρυμα σε εθνική ή και τοπική κλίμακα, ιδιαίτερα στους επαγγελματικούς κύκλους.
12. Αναγνώριση του πτυχίου του ιδρύματος από τις επίσημες υπηρεσίες ή και άλλα ιδρύματα, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό.
13. Ευχέρεια κάποιου ιδρύματος να τοποθετεί προσωρινά τους μαθητές του ή οριστικά τους αποφοίτους του σε εργασίες.

14. Κόστος σπουδών, που μπορεί να έχει τη μορφή διδάκτρων, άλλων εισφορών, συμμετοχής σε οργανώσεις, δαπανών διαμονής, αγοράς βιβλίων και υλικών.

15. Ευκαιρίες για υποτροφίες, δάνεια ή άλλες μορφές οικονομικής βοήθειας και εξυπηρέτησης για σπουδές.

16. Προϋποθέσεις για συνέχιση σπουδών μετά την αποφοίτηση από κάποιο εκπαιδευτικό ίδρυμα και κατοχύρωση βαθμολογίας από τα άλλα ιδρύματα.

17. Συστήματα και ευκαιρίες εκπαίδευσης, μετεκπαίδευσης ή εξειδίκευσης έξω από το κύριο εκπαιδευτικό σύστημα.

18. Πληρότητα, προσωπικού και εξοπλισμού σε ένα ίδρυμα, δηλαδή αν έχει προσωπικό, αν έχει εξοπλισμό, όπως βιβλιοθήκες, εργαστήρια, άλλα μέσα.

19. Ποιότητα προσωπικού και εξοπλισμού.

20. Δυνατότητες χορήγησης αναβολής στράτευσης κ.τ.λ.

Οι εκπαιδευτικές πληροφορίες μπορεί να αναφέρονται όχι σε προϋποθέσεις σπουδών στα διάφορα εκπαιδευτικά ιδρύματα, αλλά στις απαιτήσεις των επαγγελματιών σε εκπαιδευτικές εμπειρίες. Αυτού του είδους οι εμπειρίες αποτελούν τον συνδετικό κρίκο μεταξύ εκπαίδευσης και επαγγελματικής ζωής, και είναι ίσως το σπουδαιότερο μέρος στη λειτουργία της πληροφόρησης. Πρέπει συνεπώς να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή σε αυτές τις πληροφορίες. (Δημητρόπουλος, 1981, σελ. 128).

Οι επαγγελματικές πληροφορίες είναι απαραίτητη γνώση όχι μόνο για να μπορέσει το άτομο να κάνει σωστή επαγγελματική επιλογή, αλλά στην ουσία για να κάνει και σωστή επιλογή σπουδών. Είναι αδιανόητο,

τουλάχιστον για την πλειονότητα των περιπτώσεων, να προηγείται η εκπαιδευτική απόφαση και να ακολουθεί η επαγγελματική, κάτι που πολύ συχνά συμβαίνει. Όταν συμβαίνει, μπορούμε να κάνουμε λόγο για έλλειψη σωστού προσανατολισμού ή για λήψη αποφάσεων από το άτομο που δεν είναι έτοιμο να τις λάβει. Εκτός από τις λίγες εκείνες περιπτώσεις που σπουδάζει κανείς μόνο χάρη των σπουδών, οι εκπαιδευτικές εμπειρίες δεν είναι παρά το μέσο προς κάποιον επαγγελματικό σκοπό, ένα ενδιάμεσο στάδιο στον επαγγελματικό προγραμματισμό, στον προγραμματισμό της ζωής.

Ο Δημητρόπουλος (1991, σελ. 129) αναφέρει ότι οι επαγγελματικές πληροφορίες πρέπει να περιέχουν στοιχεία από κύκλους ενδιαφέροντος, όπως οι παρακάτω :

1. Στοιχεία εργατικού δυναμικού της χώρας : σύνθεση, κατανομή, προοπτικές.
2. Επαγγελματική δομή της χώρας, και κύριες επαγγελματικές ομάδες, με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους.
3. Ταξινόμηση των επαγγελμάτων, των επαγγελματικών δραστηριοτήτων κ.τ.λ.
4. Προσφορά και ζήτηση σε εργατικό δυναμικό.
5. Εργατική νομοθεσία.
6. Φύση επαγγελμάτων, προϋποθέσεις εργασίας, προοπτικές εξέλιξης, απολαβές, κοινωνικό περιβάλλον, απαιτούμενο βαθμό ακρίβειας εργασίας, τόπο εργασίας και μεταφορικές διευκολύνσεις, εφαρμογή του επαγγέλματος, σύντομη ανάλυση επαγγέλματος, επαγγελματικές και συνδικαλιστικές οργανώσεις, διοικητική δομή,

τρόπο και προϋποθέσεις εισόδου στο επάγγελμα και οποιεσδήποτε άλλες σχετικές πληροφορίες.

7. Μεθοδολογία αναζήτησης εργασίας, προσωρινής ή μόνιμης.

8. Κλίμα που επικρατεί σε κάθε επαγγελματικό περιβάλλον, συνήθειες, κοινωνικές απαιτήσεις.

9. Για εμπειροτέχνες, προϋποθέσεις για απόκτηση άδειας άσκησης επαγγέλματος.

10. Μέσα που απαιτούνται για την άσκηση του επαγγέλματος, όπως κεφάλαιο εγκαταστάσεως, εξοπλισμός κ.τ.λ.

11. Πηγές που πιθανόν διευκολύνουν την εγκατάσταση σε κάποιο επάγγελμα, όπως υπηρεσίες που δανειοδοτούν εγκαταστάσεις και εξοπλισμό.

12. Τρόπους αξιολόγησης της ακρίβειας των προσφερομένων επαγγελματικών πληροφοριών κ.τ.λ.

Τα παραπάνω είδη πληροφοριών, δεν είναι υποχρεωτικά στην πράξη να προσφέρονται ξεχωριστά. Αντίθετα, πρέπει να συνδυάζονται κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να αποτελούν ένα ενιαίο όλο.

β. Συγκέντρωση εκπαιδευτικών και επαγγελματικών πληροφοριών.

Αν καταστεί δυνατό οι πληροφορίες του Σ.Π. να συνδυαστούν σωστά με άλλες πληροφορίες, ο προσανατολισμός θα έχει επιτύχει σοβαρότατο έργο.

Η πρώτη σοβαρή απόφαση που αναγκάζεται να πάρει το άτομο στη ζωή του αφορά τις σπουδές, είναι δηλ. εκπαιδευτική απόφαση, όσο και αν λογικά αυτή απόφαση δεν είναι ανεξάρτητη από την

επαγγελματική εκλογή. Επίσης, οι εκπαιδευτικές πληροφορίες είναι εκείνες που φυσιολογικά θα ζητηθούν πρώτα από το σχολείο και στον τομέα των οποίων το σχολείο θα πρέπει να είναι πλήρως ενημερωμένο.

Υπάρχουν πολλές πηγές που σχετίζονται με πληροφορίες σε εκπαιδευτικά θέματα και που ο λειτουργός προσανατολισμού πρέπει να γνωρίζει και να αξιοποιεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Οι σπουδαιότερες από αυτές είναι (βλ. και Κωστάκος, 1981) σύμφωνα με τον Δημητρόπουλο (1991, σελ. 13) :

1. Η εκπαιδευτική νομοθεσία είναι ίσως η βασικότερη πηγή εκπαιδευτικών πληροφοριών. Ο προσανατολισμός πρέπει να δίνει εδώ ιδιαίτερη προσοχή, γιατί η νομοθεσία είναι και η πλέον αξιόπιστη και έγκυρη πηγή. Υπάρχει το γραφείο νομοθεσίας, το οποίο τηρεί ολόκληρη τη σειρά εκπαιδευτικής νομοθεσίας, και οι Λειτουργοί Προσανατολισμού μπορούν να βρουν σε αυτή εύκολη και αποτελεσματική βοήθεια. Υπάρχει επίσης η μηνιαία επιθεώρηση «Εκπαιδευτική Νομοθεσία» κ.α.

2. Ενημερωτικά φυλλάδια και εγκύκλιοι, που εκδίδονται κατά καιρούς από διάφορες υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας, είναι ανεκτίμητες πηγές πληροφοριών για τον προσανατολισμό, γιατί είναι υπεύθυνες, έγκυρες και ιδιαίτερα κατατοπιστικές. Ιδιαίτερα τονίζει ο συγγραφέας τη χρησιμότητα των εκδόσεων του ΚΕΜΕ / Παιδαγωγικού Ινστιτούτου (ΚΕΜΕ / Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, διάφορες).

3. Κατάλογοι των Διευθύνσεων και Γραφείων σχετικά με τη δημόσια και ιδιωτική εκπαίδευση ή ακόμα και φάκελοι που τηρούνται μερικές φορές, είναι πολύ επιβοηθητικές πηγές.

4. Ανακοινώσεις Κρατικών Υπηρεσιών σχετικά με ευκαιρίες εκπαίδευσης ή μετεκπαίδευσης στο εσωτερικό ή το εξωτερικό. Οι πληροφορίες που δίνονται συνήθως σ' αυτές τις ανακοινώσεις αφορούν κυρίως αριθμό θέσεων, προϋποθέσεις συμμετοχής στο πρόγραμμα, όπως εξετάσεις, ηλικία, γνώσεις, πείρα, υποχρεώσεις και οτιδήποτε άλλο σχετικό. Υπάρχουν φορείς που μόνιμα χειρίζονται τέτοια προγράμματα, όπως είναι το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ), και άλλοι που χειρίζονται έκτακτα προγράμματα, όπως τα διάφορα Υπουργεία, όταν υπάρχουν ειδικές ανάγκες ή ειδικά κεφάλαια.

5. Ξένες Υπηρεσίες, που εδρεύουν στην Ελλάδα σχεδόν ετήσια προσφέρουν υποτροφίες για σπουδές στο εξωτερικό, διαχειρίζονται κυβερνητικά ή ιδιωτικά προγράμματα μορφωτικών ανταλλαγών, συνήθως της Δευτεροβάθμιας και Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης ή οργανώνουν προγράμματα για λογαριασμό ξένων πανεπιστημίων. Τέτοιες υπηρεσίες είναι το Βρετανικό Συμβούλιο, το Αμερικάνικο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα κ.α. Αυτά τα ιδρύματα συνήθως χειρίζονται και υποτροφίες που προσφέρουν ιδιωτικές εταιρίες και εκδίδουν ενημερωτικά φυλλάδια ή κάνουν ανακοινώσεις μέσω του Τύπου.

6. Τα Διαφημιστικά Δελτία των ιδιωτικών σχολείων είναι μια σχεδόν μόνιμη πηγή πληροφοριών στον τομέα αυτόν. Παρότι αυτά τα δελτία πρέπει να αντιμετωπίζονται με κάποια επιφυλακτικότητα για λόγους κύρους δεν παύουν να είναι αξιόλογη πηγή για τον προσανατολισμό, αν χρησιμοποιηθούν σωστά.

7. Τα Μαζικά Μέσα Ενημέρωσης είναι μια ουσιαστική πηγή εκπαιδευτικών, όπως και άλλων πληροφοριών, των οποίων ο

Προσανατολισμός πρέπει να εκμεταλλεύεται όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικά. Διάφορες ανακοινώσεις, ζητήσεις, προκηρύξεις, ειδοποιήσεις προσέλευσης, προσκλήσεις, διαφημίσεις κενών θέσεων, είναι μορφές πληροφοριών που δίνονται συνήθως μέσω των μαζικών μέσων ενημέρωσης. Η πηγή αυτή, εκτός των άλλων, έχει αναμφίβολα το πλεονέκτημα του «πρόσφατου» των πληροφοριών.

8. Οι Επαγγελματικές Πληροφορίες, όταν δίνονται σε οργανωμένη μορφή, παρέχουν πολύτιμες εκπαιδευτικές πληροφορίες σχετικά με τις απαιτήσεις κάθε επαγγέλματος σε εκπαίδευση. Ο προσανατολισμός πρέπει να δίνει μεγάλη σημασία σ' αυτές τις πληροφορίες, ιδιαίτερα όταν περιέχονται σε πρόσφατες και καλοσυνταγμένες επαγγελματικές μονογραφίες.

9. Σχολές εκτός του Υπουργείου Παιδείας εκδίδουν συνήθως πληροφοριακά φυλλάδια, τα οποία είναι ιδιαίτερα ενημερωτικά.

Σχολές λειτουργούν μέσα σε πολλούς οργανισμούς και υπηρεσίες, έξω από το Υπουργείο Παιδείας. Π.χ. οι σχολές που λειτουργούν στον ΟΤΕ, στο Υπουργείο Γεωργίας (Γεωργικές Σχολές - ΚΕΓΕ), στη ΔΕΗ, στον ΕΟΤ, στο Υπουργείο Εθνικής Άμυνας (Στρατιωτικές Σχολές), στο Υπουργείο Κοινωνικών Υπηρεσιών (Σχολές Νοσοκόμων, Μαιών) κ.τ.λ.

10. Τα Δελτία Προγραμμάτων Επαγγελματικής Κατάρτισης είναι σημαντική πηγή πληροφοριών για τον προσανατολισμό. Αυτές οι πληροφορίες αφορούν μόνιμα, ημιμόνιμα ή έκτακτα προγράμματα που προσφέρονται από διάφορες υπηρεσίες, όπως τον ΟΑΕΔ, ο οποίος οργανώνει πολλά προγράμματα μαθητείας.

11. Δελτία πληροφοριών επαγγελματικής κατοχύρωσης, που εκδίδονται από διάφορα Υπουργεία και αφορούν κυρίως διαδικασίες απόκτησης άδειας άσκησης επαγγέλματος στους διάφορους τομείς, ή διαδικασίες κατοχύρωσης σπουδών που έγιναν σε ιδιωτικά σχολεία, είναι αξιόπιστες πηγές πληροφοριών. Αυτά τα δελτία ή αυτές οι ανακοινώσεις ενημερώνουν για έτη σπουδών, έτη επαγγελματικής πείρας και οτιδήποτε άλλο σχετικό με την έκδοση επαγγελματικής άδειας, ή κατατοπίζουν σε ότι αφορά προϋποθέσεις κατοχύρωσης διπλώματος.

12. Τα Δελτία Ενημέρωσης από την ΕΕ, που έχουν διάφορες μορφές, προέρχονται από διάφορες υπηρεσίες, αλλά είναι υψίστης σημασίας και χρησιμότητας.

Υπάρχουν εκπαιδευτικές πληροφορίες που είναι απαραίτητες αλλά ή λείπουν τελείως ή είναι απρόσιτες στο κοινό ή υπάρχουν σε τέτοια μορφή και σε τέτοιες πηγές, που χρειάζεται προσπάθεια εβδομάδων να εντοπισθούν. Μπορεί επίσης να αφήνεται, κακώς, στη διάκριση άλλων φορέων, όπως φροντιστηρίων και πρακτορείων, η κατά βούληση μετάδοσή τους, στους ενδιαφερόμενους. Μερικά τέτοια είδη πληροφοριών είναι :

1. Ικανοποιητικοί οδηγοί σπουδών ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης δεν υπάρχουν. Αυτή είναι μια από τις ελλείψεις που είναι σοβαρές. Αυτά τα φυλλάδια είναι ο καθρέφτης κάθε ιδρύματος ανώτερης και ανώτατης παιδείας. Το ίδιο ισχύει βέβαια για όλες τις σχολές όλων των επιπέδων. Είναι ασυγχώρητο να μη γίνονται γνωστές στον ενδιαφερόμενο πληθυσμό πληροφορίες που αφορούν τη λειτουργία

των σχολών, τους κανονισμούς τους, τα προγράμματά τους, τις προϋποθέσεις εισαγωγής σ' αυτά, το περιβάλλον τους. Είναι ελάχιστα στο εξωτερικό τα ιδρύματα αυτού του επιπέδου που δεν εκδίδουν σχεδόν ετήσια τέτοια φυλλάδια. Τα διανέμουν μάλιστα δωρεάν. Δεδομένου ότι στην Ελλάδα όλα τα ιδρύματα τριτοβάθμιου επιπέδου είναι δημόσια, μπορεί να γίνει μια συλλογική προσπάθεια σύνταξης και διανομής τέτοιων φυλλαδίων στο κοινό : Οι αρμόδιοι συνήθως επαφίενται στο ότι οι ενδιαφερόμενοι «μαθαίνουν αυτά» όταν τα χρειάζονται. Δεν υπάρχει όμως καμιά έρευνα η οποία να δείχνει ότι οι ενδιαφερόμενοι «μαθαίνουν αυτά» όταν τα χρειάζονται. Δεν υπάρχει όμως καμιά έρευνα η οποία να δείχνει ότι πράγματι τα μαθαίνουν ή ότι τα μαθαίνουν όλοι όσοι θα ήθελαν να τα ξέρουν.

Αντίθετα, η έρευνα δείχνει το αντίθετο (Δημητρόπουλος, 1986). Μερικά ιδρύματα έχουν εκδώσει ενημερωτικό υλικό (π.χ. τα ΤΕΙ και μερικές σχολές πανεπιστημίου) αλλά είναι δύσκολο να φτάσουν στους μαθητές.

Ακόμη σπουδαιότερο είναι, ότι αυτά που κατά κάποιο τρόπο πληροφορήθηκαν, είναι ακριβή και αρκετά. (Δημητρόπουλος, 1991, σελ. 133).

2. 2. Ενημέρωση σχετικά με τα Πειραματικά και Πρότυπα σχολεία όλων των εκπαιδευτικών βαθμίδων που υπάρχουν, πως λειτουργούν, ποιες είναι οι προϋποθέσεις εισαγωγής σ' αυτά, ποιοι έχουν δικαίωμα να τα χρησιμοποιήσουν, τι πλεονεκτήματα και τι μειονεκτήματα παρουσιάζουν. (Δημητρόπουλος, 1991, σελ. 133).

3. Φυλλάδια σχετικά με την Ισοτιμία Ξένων Ιδρυμάτων μεταλυκειακών σπουδών δεν υπάρχουν σε γενική χρήση. Το Διαπανεπιστημιακό Κέντρο Αναγνώρισης Τίτλων Σπουδών Αλλοδαπής (ΔΙΚΑΤΣΑ) έχει επικεντρώσει την προσπάθειά του στην αναγνώριση ισοτιμίας πτυχίων μετά το πέρας των σπουδών. Πρέπει, πριν το άτομο αποφασίσει να σπουδάσει στο εξωτερικό, σε ποιο μέρος και σε ποιο ίδρυμα, να έχει τον τρόπο να πληροφορηθεί εύκολα ποια ιδρύματα είναι ισότιμα με τα αντίστοιχα ελληνικά. Αυτό δηλαδή που γίνεται στο ΔΙΚΑΤΣΑ εκ των υστέρων πρέπει να υπάρχει τρόπος να γίνεται εκ των προτέρων ως προς την ισοτιμία σχολών βέβαια.

Είναι γεγονός ότι πρόσφατα το ΔΙΚΑΤΣΑ έχει αρχίσει μια τέτοια προσπάθεια κι έχει καταρτίσει έναν κατάλογο ιδρυμάτων εξωτερικού των οποίων τα πτυχία αναγνωρίζονται από την Ελλάδα. Όμως οι κατάλογοι αυτοί ούτε πλήρεις είναι και ακόμη ούτε στα Λύκεια υπάρχουν. Και ο αριθμός των ατόμων που έχει προβλήματα αναγνώρισης τίτλου αυξάνει.

Συναφές είναι και το θέμα της αξίας των Διπλωμάτων Ξένων Γλωσσών που δίνονται στην Ελλάδα. Κάποιος φορέας πρέπει να αποφασίσει περισσότερο εδώ, είναι να πληροφορήσει σχετικά το ενδιαφερόμενο κοινό έγκαιρα και αποτελεσματικά. (Δημητρόπουλος, 1991, σελ. 134).

4. Πληροφορίες σχετικές με το θέμα των σπουδών στο εξωτερικό: πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα που παρουσιάζουν, τι τρόποι υπάρχουν να επικοινωνήσει κανείς με ιδρύματα που τον ενδιαφέρουν, θέματα αναβολής στράτευσης, θέματα συναλλάγματος και άλλα.

Σοβαρό σημείο εδώ είναι οι προϋποθέσεις μεταγραφής από ιδρύματα του εξωτερικού σε αντίστοιχα του εσωτερικού, δεδομένου ότι τα περισσότερα άτομα που προγραμματίζουν σπουδές στο εξωτερικό, και ιδιαίτερα των περισσότερων ή όλων οι γονείς ξεκινούν με σκοπό αυτή τη μεταγραφή. Βέβαια, στις περισσότερες περιπτώσεις η μεταγραφή αυτή δεν πραγματοποιείται, για ευνόητους λόγους. Θα πρέπει να υπάρχουν σε κοινή χρήση σαφείς πληροφορίες πάνω στο θέμα, έτσι ώστε να αποφεύγεται η μακροχρόνια ταλαιπωρία χιλιάδων οικογενεικών. (Δημητρόπουλος, 1991, σελ. 134).

Υπάρχουν διάφορες πηγές επαγγελματικών πληροφοριών.

Αυτές που θεωρούνται εφικτότερες και ουσιαστικότερες κατά τον συγγραφέα είναι :

1. Κύρια πηγή είναι ο Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ). Ο ΟΑΕΔ είναι ο φορέας εκείνος που διαθέτει, ή πρέπει να διαθέτει, τις πιο αξιόπιστες και πιο έγκυρες επαγγελματικές πληροφορίες.

Τις πληροφορίες αυτές τις τηρεί ο ΟΑΕΔ στη μορφή ενός «Κώδικα Επαγγελμάτων», ο οποίος συντάχτηκε αρχικά το 1956, με βάση τα πρότυπα του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας και χρησιμοποιείται από τότε με τις ανάλογες βέβαια τροποποιήσεις και αναπροσαρμογές.

Στον κώδικα περιέχεται περιγραφή των επαγγελμάτων, τα οποία είναι κατανομημένα σε ομάδες, υπο-ομάδες και οικογένειες επαγγελμάτων. Περιέχεται επίσης διπλό ευρετήριο που οδηγεί δηλαδή από επάγγελμα σε κωδικό αριθμό και από κωδικό αριθμό σε επάγγελμα. Ο κώδικας αυτός είναι ιδιαίτερα περιεκτικός. Στην τελευταία του μορφή

περιέχει γύρω στα 1.650 επαγγέλματα, τα οποία αντιστοιχούν σε 20.000 περίπου εξειδικεύσεις.

Εκτός από τον τόμο του κώδικα, οι επαγγελματικές πληροφορίες τηρούνται συνήθως και σε μορφή ανεξάρτητων φύλλων καθένα από τα οποία περιέχει μια επαγγελματική μονογραφία.

Η σύνταξη, η συνεχής ενημέρωση και η αναμόρφωση των μονογραφιών είναι δύσκολο έργο, ιδίως όταν δεν είναι διαθέσιμο κάποιο σύστημα μηχανογράφησης της διαδικασίας (Υπολογιστής, Δημητρόπουλος, 1991, σελ. 135).

2) Τα Μέσα Ενημέρωσης είναι μια πηγή επαγγελματικών πληροφοριών. Τα Γραφεία Σχολικού Προσανατολισμού θα πρέπει να έχουν οργανωμένο τρόπο να τα παρακολουθούν, τουλάχιστον εκείνα τα μέσα που προσφέρουν τις περισσότερες σχετικές πληροφορίες (Δημητρόπουλος, 1991, σελ. 135).

3) Η άμεση επαφή με όσο το δυνατόν περισσότερους οργανισμούς και εργοδότες αποφέρει πολλές και χρήσιμες επαγγελματικές πληροφορίες. Κάθε καλά οργανωμένη υπηρεσία προσανατολισμού πρέπει να επιδιώκει τέτοια επαφή, ιδιαίτερα όταν ενδιαφέρεται για τοποθετήσεις μαθητών ή αποφοίτων. (Δημητρόπουλος, 1991, σελ. 136).

4) Ανακοινώσεις διαφόρων υπηρεσιών, ιδιωτικών ή δημόσιων, σχετικά με διαγωνισμούς, προσλήψεις, προκηρύξεις, κενές θέσεις και ο,τιδήποτε άλλο σχετίζεται με επαγγέλματα, είναι χρήσιμες για τον Σχολικό Προσανατολισμό (Δημητρόπουλος, 1991, σελ. 136).

5) Η Επαγγελματική Νομοθεσία είναι πηγή που πρέπει να χρησιμοποιεί μόνιμα ο Σχολικός Προσανατολισμός. Πέρα από τις γενικές πληροφορίες, υπάρχουν απαραίτητες ειδικές πληροφορίες που ενδιαφέρουν, όπως διαδικασίες απόκτησης αδειών άσκησης επαγγέλματος, διαδικασίας κατοχύρωσης διπλωμάτων, όρια αμοιβών, επικίνδυνα επαγγέλματα, επαγγέλματα στα οποία απαγορεύεται να απασχολούνται παιδιά, και άλλες. Αξίζει να γίνει πάλι εδώ λόγος για την χρησιμότητα του Διαρκή Κώδικα Νομοθεσίας ή οποιασδήποτε άλλης ειδικής έκδοσης (Δημητρόπουλος, 1992, σελ. 136).

6) Ομοσπονδίες και Σύλλογο είναι από τις πιο αξιόπιστες πηγές επαγγελματικών πληροφοριών. Τα διοικητικά συμβούλια αυτών των συλλόγων είναι συνήθως καλά ενημερωμένα πάνω στα θέματα του τομέα τους, τόσο σε γενικά όσο και σε ειδικά πλαίσια. Μέλη των εργατικών κέντρων είναι συνήθως πρόθυμα να δώσουν πληροφορίες. Ακόμη σπουδαιότερο, οι ομοσπονδίες αυτές εκδίδουν δικά τους περιοδικά, που περιέχουν πληροφορίες πολύτιμες για τον προσανατολισμό (Δημητρόπουλος, 1991, σελ. 136).

7) Το Δελτίο της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας περιέχει πολύ χρήσιμα στοιχεία σε όλους τους τομείς δραστηριότητας της χώρας και καλό είναι να το συμβουλευονται οι υπεύθυνοι προσανατολισμού. Μάλιστα οι έρευνες αγοράς που διενεργεί και δημοσιεύσει κάθε χρόνο η ΕΣΥΕ είναι η πιο αξιόπιστη πηγή απασχόλησης και ανεργίας στη χώρα μας (Δημητρόπουλος, 1991, σελ. 136).

8) Στατιστικά Δελτία Υπηρεσιών ή Οργανισμών εκτός της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας, όπως της Στατιστικής Υπηρεσίας του

ΙΚΑ, που κατά καιρούς εκδίδονται, δίνουν αξιόλογα στοιχεία που ενδιαφέρουν τους συγκεκριμένους οργανισμούς, αλλά και που είναι ιδιαίτερα χρήσιμα στο Σχολικό προσανατολισμό (Δημητρόπουλος, 1991, σελ. 136).

9) Τα δημοσιευόμενα αποτελέσματα μελετών διαφόρων υπηρεσιών, κέντρων ή ιδρυμάτων, όπως του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, του ΚΕΠΕ, του Ελληνικού Κέντρου Παραγωγικότητας (ΕΛΚΕΠΑ), και διαφόρων ομάδων εργασίας, περιέχουν χρήσιμα στοιχεία σχετικά με την οικονομική ζωή της χώρας, την αγορά εργασίας, το Εργατικό δυναμικό. Μπορεί να περιέχουν και προβλέψεις, εισηγήσεις, εκθέσεις, στατιστικά στοιχεία, υλικό πολύ χρήσιμο για τον προσανατολισμό (Δημητρόπουλος, 1991, σελ. 136).

10) Στο πρακτικό επίπεδο μια ουσιαστική και ρεαλιστική πηγή πληροφοριών είναι τα ίδια τα άτομα ενός συγκεκριμένου επαγγέλματος. Τέτοια άτομα μπορούν να προσφέρουν μεγάλη βοήθεια στον προσανατολισμό, αν βέβαια χρησιμοποιηθούν σωστά. (Δημητρόπουλος, 1991, σελ. 136).

11) Τα διάφορα Επιμελητήρια, τέλος, όπως το Βιοτεχνικό, το Εμπορικό, το Τεχνικό, το Βιομηχανικό, το Οικονομικό, εκδίδουν συνήθως περιοδικά που περιέχουν αξιόλογες και αξιόπιστες πληροφορίες σχετικά με την κατάσταση της περιοχής αρμοδιότητάς τους, παρούσα και προβλεπόμενη. (Δημητρόπουλος, 1991, σελ. 137).

ΙΔ. Προβλήματα και προοπτικές του Ε.Π.

Ο μεγάλος καταμερισμός της εργασίας δημιούργησε τεράστιο πλήθος επαγγελματικών ειδικοτήτων, τις οποίες είναι αδύνατο να γνωρίζουν οι νέοι αλλά και οι ενήλικοι ακόμα με οποιαδήποτε μόρφωση. Δεν είναι σε θέση να γνωρίζουν όλα τα άτομα τις σύγχρονες απαιτήσεις των διαφόρων επαγγελμάτων, την κατάσταση της αγοράς εργασίας και τις ανάγκες και τάσεις της οικονομίας της χώρας. Έτσι μπαίνουν μπροστά τους τα ερωτήματα : ποιο επάγγελμα πρέπει να ακολουθήσουν; Σε ποιο τομέα εργασίας θα μπορέσουν να προκόψουν πιο πολύ; ποιο είναι το επάγγελμα που τους ταιριάζει;

Ο αντικειμενικός σκοπός του θεσμού του Ε.Π., είναι να βοηθήσει με την χρήση των επιστημονικών μέσων και μεθόδων όλα τα άτομα να ανακαλύψουν τα ενεργητικά και παθητικά στοιχεία του ίδιου του εαυτού τους και να τα ταιριάζει, για το δικό τους όφελος και της κοινωνίας γενικότερα.

Βασική όμως προϋπόθεση για την επιτυχία του παραπάνω στόχου αποτελεί η άρτια και πάνω σε ορθολογικές βάσεις οργάνωση τόσο των αποκεντρωμένων όσο και των κεντρικών υπηρεσιών του επαγγελματικού προσανατολισμού. Σήμερα το ενδιαφέρον των υπηρεσιών αυτών που λειτουργούν στα πλαίσια της απασχόλησης και της επαγγελματικής εκπαίδευσης περιορίζεται βασικά στον τομέα παροχής συμβουλής επαγγελματικού προσανατολισμού, σε περιορισμένη κλίμακα και σε νέους 14-18 ετών και σε άλλα άτομα που προσέρχονται οικειοθελώς στις υπηρεσίες αυτές.

Αντίθετα έχει καθυστερήσει σημαντικά η ανάπτυξη δραστηριοτήτων στον τομέα παροχής υπηρεσιών επαγγελματικού προσανατολισμού στους μαθητές που αποφοιτούν από τα σχολεία γενικής εκπαίδευσης και γενικότερα στη μεγάλη μάζα των νεαρών ατόμων που βρίσκονται στο κρίσιμο στάδιο της εισόδου τους στην απασχόληση. Έτσι, σύμφωνα με τα στατιστικά δεδομένα, από το σύνολο των μαθητών που αποφοιτούν κάθε χρόνο από τα σχολεία γενικής εκπαίδευσης, ένα σημαντικό ποσοστό παραμένει χωρίς καμιά επαγγελματική κατάρτιση να αντιμετωπίζει τα σοβαρότατα προβλήματα που παρουσιάζονται κατά την είσοδό του στο χώρο της εργασίας.

Η κατάσταση αυτή αποβαίνει τελικά σε βάρος της εθνικής οικονομίας, για να αποφύγουμε δε τις παραπάνω δυσμενείς για τη διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής του Ε.Π. πρέπει να γίνει κοινή συνείδηση ότι υπάρχει πραγματικά η αναγκαιότητα μιας πιο δυναμικής αντιμετώπισης του προβλήματος «ορθή εκλογή επαγγέλματος». Πρέπει να επισπεύσουμε τον εκσυγχρονισμό, βελτίωση και την ανάπτυξη των υπηρεσιών Ε.Π. σε εθνικά πλαίσια, αν θέλουμε να δημιουργήσουμε ένα μέσο δραστήριας πολιτικής στην απασχόληση. Έτσι μόνο θα μπορούσαμε να αντιμετωπίσουμε πολλές δυσχέρειες και πολλά ζωτικά προβλήματα, όμοια με εκείνα που αντιμετώπισαν με επιτυχία άλλες προηγμένες χώρες πριν από λίγα χρόνια παρουσιάζεται επιτακτική η ανάγκη για τη χώρα μας, να εισχωρήσει ο Ε.Π. σταθερά στην οικογένεια και στο σχολείο, να ολοκληρωθεί η άμεση σύνδεσή του με την επαγγελματική εκπαίδευση και τις υπηρεσίες απασχολήσεως και να εξασφαλιστεί η συνεργασία του με τις υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας,

τα κοινωνικά ιδρύματα και όλους τους οργανισμούς κοινωνικής χρησιμότητας (Κωστάκος, 1983, σελ. 170).

Ιδιαίτερα μια σχετική καθολική αγωγή των μαθητών που φοιτούν στα σχολεία γενικής εκπαίδευσης, σε συνδυασμό με τις αξιόλογες υπηρεσίες Ε.Π. που παρέχει το Υπουργείο Εργασίας και ο ΟΑΕΔ στα πλαίσια της απασχόλησης, θα μπορούσε να εξασφαλίσει την πλήρη εναρμόνιση και τον συντονισμό των προσπαθειών για τη δημιουργία του τόσο απαραίτητου για την εθνική οικονομία ειδικευμένου εργατοτεχνικού προσωπικού.

Άλλωστε στην επιτυχία αυτού του σκοπού αποβλέπουν και τα μέτρα που πήρε η πολιτεία για την τεχνικοεπαγγελματική εκπαίδευση.

Γενικά οι βάσεις έχουν ήδη τεθεί για μια ριζική αντιμετώπιση του προβλήματος του Ε.Π. Το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας με τα πρόσφατα μέτρα που έλαβε για την γενική και την τεχνικοεπαγγελματική εκπαίδευση αποβλέπει και στην πλατιά εφαρμογή μεθόδων και μέσων Ε.Π. στα σχολεία γενικής εκπαίδευσης. Αλλά και ο ΟΑΕΔ που αποτελεί το κύριο όργανο εφαρμογής της πολιτικής στην απασχόληση και έχει την μέριμνα για τον επαγγελματικό προσανατολισμό του εργατικού δυναμικού της χώρας, έχει προγραμματίσει ήδη βασικούς στόχους για μια ευρύτερη εφαρμογή των αρχών και μεθόδων του Ε.Π. στα πλαίσια της απασχόλησης. Παράλληλα δε, επιδιώκει και ευρύτερη συνεργασία με τις ανάλογες Υπηρεσίες του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας, για να εξασφαλιστεί η απαραίτητη σύνδεση σχολείου και υπηρεσίας απασχολήσεως, ώστε με τον καιρό ο Ε.Π. να γίνει η φωτισμένη υπηρεσία της απασχόλησης. (Κωστάκος, 1983, σελ. 171).

ΙΕ. Συντονισμός των αρμόδιων Υπηρεσιών

Σε κάθε προσπάθεια για μια ορθολογικότερη οργάνωση των υπηρεσιών Ε.Π. πρέπει να λαμβάνονται ιδιαίτερα υπόψη τα ακόλουθα :

α) Για την ομαλή λειτουργία του θεσμού, αναγκαίος όρος είναι η συγκρότηση ενός επιτελείου από ειδικούς, που θα μελετά την εφαρμογή των επιστημονικών μεθόδων εργασίας και τη βελτίωση της λειτουργίας και τον συντονισμό των αρμοδίων υπηρεσιακών σχηματισμών.

β) Για την ορθολογική και σε εθνική κλίμακα εφαρμογή του Ε.Π. είναι αναγκαία η δημιουργία ενός συντονιστικού οργάνου, το οποίο να συντονίζει την εφαρμογή του θεσμού θεωρητικά ή πρακτικά. Δηλαδή να έχει σαν κυρίους στόχους :

(1) Τον προσανατολισμό μακροχρόνιας εφαρμογής του Ε.Π. σε συνάρτηση με τη γενική πολιτική στους τομείς επαγγελματικής εκπαίδευσης και απασχόλησης. Για το σκοπό αυτό είναι απαραίτητη η συνεργασία με τις άμεσα ενδιαφερόμενες υπηρεσίες, πάνω σε όλα τα σχετικά θέματα, όπως είναι λ.χ. η συλλογή και επεξεργασία των στοιχείων της αγοράς εργασίας.

(2) Η καθοδήγηση, παρακολούθηση και έλεγχος των περιφερειακών υπηρεσιών του Ε.Π., σχετικά με τον τρόπο εφαρμογής του θεσμού ώστε αυτός να είναι ομοιόμορφος σε ολόκληρη τη χώρα. Για το σκοπό αυτό θα πρέπει ο συντονιστικός φορέας να εκδίδει εγκυκλίους και εγχειρίδια για τη διαφώτιση των λειτουργιών του θεσμού, καθώς

και πλούσιο άλλο μορφωτικό υλικό που θα διανέμεται στις περιφερειακές υπηρεσίες.

- (3) Τον καθορισμό μεθοδολογίας άσκησης του Ε.Π. (προσαρμογή, στάθμιση και αξιοπιστία του τεστ).
- (4) Τη μέριμνα για τη μελέτη των τεχνών και επαγγελμάτων και τη σύνταξη σχετικών μονογραφιών για τη χρήση τους από τους Συμβούλους Επαγγελματικού Προσανατολισμού.

γ) Η οργάνωση των περιφερειακών υπηρεσιών του Ε.Π. πρέπει να βασίζεται στις αρχές της ορθολογικής οργάνωσης, δηλαδή :

- (1) Στην ορθή κατανομή της δράσεως κάθε περιφερειακής υπηρεσίας και την ορθή κατανομή των υπαλλήλων που απασχολούνται σ' αυτήν. Μια πρόχειρη κατανομή και έλλειψη συντονισμού σημαίνει σύγχυση αρμοδιοτήτων, διπλό κόπο και ταλαιπωρίες για τους ενδιαφερόμενους.
- (2) Στον περιορισμό στον ελάχιστο δυνατό βαθμό της γραφειοκρατίας. Για την εξασφάλιση της απαιτούμενης ταχύτητας στη διεκπεραίωση των περιπτώσεων επιβάλλεται να είναι η διαδικασία απλή και καταληπτή στους ενδιαφερομένους.
- (3) Στην ορθή και αποδοτική χρήση των επιστημονικών μέσων, μηχανικών εξοπλισμών και εντύπων.

δ) Είναι απαραίτητη η κατάλληλη χωροταξική οργάνωση και ο κατάλληλος εξοπλισμός των υπηρεσιών Ε.Π. Τα άτομα με τα οποία συναλλάσσονται οι υπηρεσίες αυτές είναι κυρίως νεαρά άτομα. Τα άτομα αυτά για να εκφράσουν ελεύθερα τον εαυτό τους και τα κίνητρά τους έχουν ανάγκη ενός περιβάλλοντος φιλικού, που να δημιουργεί

αισθήματα εμπιστοσύνης και σεβασμού προς την προσωπικότητα του ατόμου.

Συνεπώς η στέγαση των υπηρεσιών πρέπει να γίνεται σε κατάλληλα κτίρια, που να επιτρέπουν την άνετη λειτουργία τους. Και ακόμα να προβλέπεται ο απαραίτητος και κατάλληλα διαρρυθμισμένος χώρος για την εγκατάσταση των γραφείων των υπαλλήλων.

ε) Οι υπηρεσίες Ε.Π. πρέπει να είναι κατά όσο το δυνατό περισσότερο αποκεντρωμένες, γιατί όσο πλησιέστερα προς τα ενδιαφερόμενα άτομα βρίσκονται τόσο πιο προσιτές και πιο εξυπηρετικές γίνονται γι' αυτά.

Προτάσεις για αντιμετώπιση ειδικών προβλημάτων του Ε.Π.

Ο Κωστάκος, 1983, σελ. 173, αναφέρει μερικά από τα ιδιόμορφα προβλήματα που παρουσιάζονται σήμερα και τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την αρτιότερη οργάνωση και λειτουργία των υπηρεσιών επαγγελματικού προσανατολισμού, ώστε η εφαρμογή του θεσμού να γίνει κατά ορθολογικότερο και αποδοτικότερο τρόπο, τόσο στο χώρο απασχόλησης, όσο και στο χώρο της εκπαίδευσης.

(α) Το σύστημα της επαγγελματικής επιλογής καλύπτει σήμερα μόνο τις περιπτώσεις υποψηφίων για τις σχολές και κέντρα μαθητείας και για τις σχολές επαγγελματικής κατάρτισης ενηλίκων, και σε περιορισμένη κλίμακα της καταλληλότητας του προσωπικού για βιομηχανικές επιχειρήσεις και οργανισμούς.

Επιβάλλεται να διευρυνθεί η εφαρμογή του συστήματος αυτού, ώστε να καλύπτει τις ανάγκες όσο το δυνατό περισσότερων επιχειρήσεων και οργανισμών.

(β) Με την αρτιότερη επάνδρωσή τους σε εξειδικευμένο προσωπικό οι υπηρεσίες Ε.Π. θα ήταν σε θέση να προσφέρουν ουσιαστικότερες υπηρεσίες στον τομέα της επαγγελματικής προσαρμογής των αναπήρων και γενικά των μειονεκτούντων ατόμων που δυσκολεύονται στην απόκτηση ή διατήρηση κατάλληλης εργασίας.

(γ) Είναι αναγκαία η κατάλληλη προσαρμογή στις ειδικές ελληνικές συνθήκες του κώδικα επαγγελμάτων, έχει συνεχώς ενημέρωσή του. Η χρήση του κ.ε. έχει μεγάλη σπουδαιότητα, αφού διευκολύνει σε μεγάλο βαθμό την εγγραφή αυτών που ζητούν εργασία και αυτών που προσφέρουν θέσεις, καθώς και την τήρηση των στατιστικών στοιχείων.

(δ) Είναι αναγκαία η θέσπιση κατάλληλων διατάξεων που να εξασφαλίζουν :

- (1) τη συμμετοχή των εργοδοτικών και εργατικών εκπροσώπων σε συμβουλευτικές επιτροπές, που έργο τους θα είναι η χάραξη και η εφαρμογή της πολιτικής επί θεμάτων Ε.Π.
- (2) την άρτια οργάνωση του συστήματος παροχής επαγγελματικών συμβουλών σε στενή σχέση με όλες τις άλλες δραστηριότητες των υπηρεσιών απασχολήσεως, με τις υπηρεσίες Ε.Π., τις υπηρεσίες των συστημάτων που εφαρμόζονται για να ευνοήσουν την επαγγελματική ή γεωγραφική κινητικότητα του εργατικού δυναμικού της, αντιπροσωπευτικές εργοδοτικές και εργατικές οργανώσεις και τα

δημόσια ή ιδιωτικά ιδρύματα επαγγελματικής αναπροσαρμογής μειονεκτούντων ατόμων.

(3) τη στενή συνεργασία των υπηρεσιών Ε.Π. με τις υπηρεσίες απασχολήσεως στον τομέα των ερευνών και τον πειραματισμό, πάνω σε θέματα αρχών και μεθόδων του Ε.Π. όπως είναι η τεχνική των συνεντεύξεων, η σύνταξη μονογραφιών των επαγγελματιών και η προσαρμογή των τεστ ικανοτήτων και άλλων ψυχολογικών τεστ.

ε) Κρίνεται επείγουσα η ανάγκη της οργανώσεως εκπαιδευτικών προγραμμάτων που θα εφαρμόσουν τον Ε.Π. (επαγγελματικοί σύμβουλοι - σχολικοί σύμβουλοι - ψυχολόγοι), καθώς και της οργανώσεως προγραμμάτων για την επιμόρφωση του ήδη υπηρετούντος προσωπικού στις υπηρεσίες Ε.Π. Η ορθολογική οργάνωση του Ε.Π. προϋποθέτει την εξασφάλιση του κατάλληλου προσωπικού. Ειδικότερα για την εκπαίδευση συμβούλων προβάλλει επιτακτική η ανάγκη της ιδρύσεως, σε εθνικά πλαίσια, ειδικού εκπαιδευτικού ιδρύματος. Στη Γαλλία λόγω χάρη, ιδρύθηκαν ειδικά ινστιτούτα για την εκπαίδευση συμβούλων Ε.Π. Το 1928 ιδρύθηκε στο Παρίσι το Εθνικό Ινστιτούτο Μελέτης Εργασίας και Ε.Π., που εκπαιδεύει συμβούλους και αποτελεί ταυτόχρονα κέντρο επιστημονικών πληροφοριών για τις ανάγκες της αγοράς εργασίας για όλες τις περιοχές της χώρας. Το ινστιτούτο αυτό διαθέτει βιβλιοθήκη και μονογραφίες για τα διάφορα επαγγέλματα. Και ακόμα λειτουργούν μέσα σε αυτό ειδικές υπηρεσίες για την εκπόνηση των τεστ, καθώς και εργαστήρια εφαρμοσμένης ψυχολογίας. Επίσης ένα άλλο παρόμοιο ινστιτούτο ιδρύθηκε στη Μασσαλία κατά το 1915.

Στα δύο αυτά ινστιτούτα, στα οποία εισέρχονται δευτεροετείς σπουδαστές πανεπιστημίων, η φοίτηση για την απονομή διπλώματος συμβούλου Ε.Π. διαρκεί μια διετία και περιλαμβάνει τη διδασκαλία της ψυχολογίας, της ψυχιατρικής, της φυσιολογίας της εργασίας, των οικονομικών επιστημών, της μελέτης της εργασίας, της τεχνικής των επαγγελμάτων και της οργανώσεως του Ε.Π. Η παρεχόμενη θεωρητική εκπαίδευση συμπληρώνεται με την πρακτική άσκηση που γίνεται στο κέντρο επαγγελματικού προσανατολισμού, στους βιομηχανικούς τόπους, στα εργοστάσια κ.λπ.

Γενικά η μέθοδος που εφαρμόζεται στα παραπάνω ινστιτούτα για την εκπαίδευση συμβούλων, αποβλέπει στο να μην περιορίζεται η μόρφωσή τους μόνο στην εφαρμογή ετοιμών συνταγών, αλλά και στον τρόπο αντιμετώπισεως των πολύπλοκων προβλημάτων που παρουσιάζονται κατά την επιτέλεση του έργου τους.

Στη χώρα μας θα συναντήσουμε τεράστιες δυσχέρειες στην προσπάθεια να επιτύχουμε στο άμεσο μέλλον, μια ορθολογικότερη οργάνωση του Ε.Π. Και αυτό, γιατί στην αναζήτηση των μέσων και του τρόπου επιτυχούς αντιμετώπισεως ποικίλων άλλων προβλημάτων θα ανακαλύψει ιδιαίτερα οξύ το πρόβλημα της δημιουργίας ειδικευμένου προσωπικού και κυρίως συμβούλων, που η μεγάλη έλλειψή τους δυσχεραίνει ήδη σημαντικά την ομαλή λειτουργία του θεσμού.

Ασφαλώς η όλη διαδικασία της εκπαίδευσης του απαραίτητου αυτού προσωπικού θα απαιτήσει πολύ χρόνο, για αυτό και επείγει το ξεκίνημα με την εκπόνηση εμπειριστατωμένης μελέτης η οποία θα βοηθήσει στον υπολογισμό των αναγκών που θα πρέπει να καλυφθούν

σε υλικά μέσα, εκπαιδευτές, προγράμματα εκπαιδευσεως κ.λπ., για τη συγκρότηση ειδικής εκπαιδευτικής μονάδας που θα λειτουργήσει και θα προετοιμάσει συμβούλους επαγγελματικού προσανατολισμού κατά τα διεθνή πρότυπα.

στ) Αποτελεί κοινή διαπίστωση το γεγονός ότι, η πειραματική και εμπειρική ψυχολογία που καθιερώθηκε ως μια ανεξάρτητη επιστήμη, σημειώνει τα τελευταία χρόνια σημαντικές προόδους στα θέματα κυρίως της αγωγής, ερευνώντας άμεσα ή έμμεσα τα σχετικά με αυτήν προβλήματα. Η επιστήμη αυτή περιγράφει, αναλύει και κυρίως αιτιολογεί τη συμπεριφορά και τη θέση του ατόμου στο σύνολο και μάλιστα στο σχολείο, στην οικογένεια και στο κοινωνικό περιβάλλον και προσπαθεί να κατανοήσει την ιδιαιτερότητα του ατόμου.

Ιδιαίτερα η ψυχολογία έδωσε νέες διαστάσεις στην παιδαγωγική, σχετικά με τα βαθύτερα κίνητρα της συμπεριφοράς του μαθητή. Με συγκεκριμένες μεθόδους (τεστ κ.λπ.) ερευνά τις κρίσεις και διαθέσεις ή στάσεις του μαθητή, τις επιθυμίες, τις ιδιαίτερες καταστάσεις και συνθήκες ζωής του και ακόμα κάθε ιδιαιτερότητα ζωής και προϋποθέσεων αλλά και κάθε εξαιρετική κατάσταση του μαθητή.

Αλλά η αντιμετώπιση συγκεκριμένων αναγκών του εκπαιδευτικού επαγγελματικού έργου προϋποθέτει οπωσδήποτε ιδιαίτερη πλήρη και εξειδικευμένη βασική σπουδή στους κλάδους της ψυχολογίας (κοινωνική ψυχολογία, παιδαγωγική, ψυχολογία της προσωπικότητας), πράγμα που δεν έχει γίνει ακόμα στη χώρα μας.

Γι' αυτό και αναγνωρίζεται σήμερα από όλους η ανάγκη να υπάρξει και στη χώρα μας η δυνατότητα για πλήρεις και αυτοτελείς

σπουδές στη ψυχολογία, που θα επιτρέψει την εξασφάλιση ικανοποιητικού αριθμού ψυχολόγων για το Σ.Ε.Π. Αυτό θα γίνει με την ίδρυση σχολής ψυχολογίας για την κατάρτιση πτυχιούχων ψυχολόγων, πράγμα που θα αποτελέσει προϋποθέσεις για την εισαγωγή του θεσμού του σχολικού ψυχολόγου στην εκπαίδευση και θα συντελέσει στην ικανοποίηση σχετικών αναγκών και άλλων τομέων της σύγχρονης ελληνικής ζωής και κοινωνίας (στον βιομηχανικό τομέα, στον ιατρικό κλινικό τομέα κ.λπ.).

Για τον παραπάνω σκοπό επιβάλλεται η νομοθέτηση εδρών ψυχολογίας στα ανώτατα πανεπιστημιακά ιδρύματα σαν ένα πρώτο καλό βήμα στην αξιοποίηση των γνώσεων της επιστήμης της ψυχολογίας και σαν απαρχή σε έρευνα επιστημονική των τόσων σχετικών προβλημάτων και στη χώρα μας. (Κωστάκος 1983, σελ. 176).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

A. ΕΙΔΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η έρευνα αυτή είναι διερευνητική. Επιλέχθηκε το είδος αυτό της έρευνας για τους ακόλουθους λόγους :

- 1) Την έλλειψη ανάλογων ερευνών στο χώρο του επαγγελματικού προσανατολισμού στην Τεχνολογική Εκπαίδευση, ιδιαίτερα στα ΤΕΙ της Πάτρας.
- 2) Διατυπώθηκαν ορισμένες υποθέσεις τις οποίες θέλαμε να εξακριβώσουμε.

Σύμφωνα με τον Φίλια (1977, σελ. 27) διερευνητική έρευνα είναι το είδος της έρευνας που πρωταρχικό σκοπό έχει τη διατύπωση ενός προβλήματος για ακριβέστερη εξέταση ή η διατύπωση υποθέσεων ή η ιεράρχηση προτεραιοτήτων για παραπέρα έρευνα. Σε μια διερευνητική έρευνα η βασική έμφαση είναι η ανακάλυψη και το βασικό της χαρακτηριστικό είναι η ευελιξία.

B. ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

1. ΕΙΔΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

2. ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Βασικός σκοπός της έρευνας είναι ν' αξιολογήσουμε το θεσμό του Επαγγελματικού Προσανατολισμού και αν και πώς εφαρμόζεται

στην τεχνολογική εκπαίδευση και ειδικότερα στα πλαίσια εκπαίδευσης του τμήματος Διοίκησης Επιχ/σεων του ΤΕΙ Πάτρας.

Οι επιμέρους στόχοι της έρευνας είναι :

- α) να δούμε για ποιους λόγους οι πτυχιούχοι του τμήματος της Διοίκησης Επιχ/σεων επέλεξαν αρχικά να εισαχθούν στο τμήμα αυτό ή αν η επιλογή τους ήταν τυχαία και συμπτωματική
- β) να δούμε αν υπάρχει στα πλαίσια του προγράμματος σπουδών, πληροφόρηση προς τους σπουδαστές του τμήματος σχετικά με τις επαγγελματικές επιλογές που θα έχουν μετά την αποφοίτησή τους
- γ) να δούμε σε ποιο βαθμό το πρόγραμμα σπουδών (μαθήματα και εργαστήρια) ανταποκρίνεται στις ανάγκες της σύγχρονης αγοράς εργασίας.

Γ. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Στη μελέτη αυτή διατυπώθηκαν τα ακόλουθα ερωτήματα :

1. Η ηλικία, η οικογενειακή κατάσταση, το μορφωτικό επίπεδο των πτυχιούχων πέρα από την αποφοίτηση (π.χ. ξένες γλώσσες ή άλλες σπουδές).
2. Ο χρόνος εύρεσης της πρώτης, μετά την αποφοίτησή τους, εργασίας, ο τρόπος εύρεσής της και οι δυσκολίες που αντιμετώπισαν κατά τη διάρκεια εύρεσης αυτής.
3. Αν οι πτυχιούχοι ήταν ικανοποιημένοι κατά τη διάρκεια των σπουδών τους, από τον επαγγελματικό προσανατολισμό στο ΤΕΙ και τι θα έπρεπε να γινόταν περισσότερο προς αυτήν την κατεύθυνση.

4. Κατά πόσο και σε ποιο βαθμό οι πτυχιούχοι έλαβαν τα κατάλληλα εφόδια για την επαγγελματική τους αποκατάσταση και κατά πόσο το σημερινό τους επάγγελμα είναι ανάλογο με το αντικείμενο σπουδών τους.

Δ. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Για τη συλλογή των στοιχείων της έρευνας και απάντησης των παραπάνω ερωτημάτων ειδικότερα, χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο, το οποίο συμπληρώθηκε από πτυχιούχους της περιόδου 1987-1997.

Το ερωτηματολόγιο περιλάμβανε κλειστού και ανοιχτού τύπου ερωτήσεις.

Πριν τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου πληροφορήσαμε τηλεφωνικά τους πτυχιούχους για το θέμα της έρευνάς μας, το σκοπό της, καθώς και για τη σπουδαιότητα της βοήθειάς τους, σ' αυτήν.

τσι συμπληρώθηκαν συνολικά 100 ερωτηματολόγια.

Ε. ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

Σαν πλαίσιο αναφοράς χρησιμοποιήσαμε τους καταλόγους των πτυχιούχων του τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων της περιόδου 1987-1997.

ΣΤ. ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Στο κεφάλαιο ΙΙΙ που ακολουθεί περιγράφονται τ' αποτελέσματα της έρευνας βάσει των ερωτημάτων που τέθηκαν απ' την αρχή.

Επίσης αναφέρονται τα συμπεράσματα της έρευνας καθώς και οι προτάσεις που έχουν γίνει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

Α. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Στο κεφάλαιο αυτό, παραθέτουμε τ' αποτελέσματα της έρευνας, όπως αυτά προκύπτουν από τα ερωτηματολόγια που δόθηκαν στους πτυχιούχους του τμήματος.

Επίσης παραθέτουμε τα συμπεράσματα που προκύπτουν και προτείνουμε ορισμένες λύσεις πάνω στο θέμα του Επαγγελματικού Προσανατολισμού και της εργασιακής απασχόλησης των αποφοίτων του συγκεκριμένου τμήματος.

Ξεκινάμε με την αναλυτική αναφορά των αριθμητικών αποτελεσμάτων, όπως αυτά προκύπτουν από τα συμπληρωθέντα ερωτηματολόγια :

Ερώτηση 1

Τόπος Κατοικίας		
Πρωτεύουσα	Μεγάλες πόλεις	Χωριά
27	50	23

Θέσαμε το ερώτημα αυτό για να δούμε τον τόπο προέλευσης των πτυχιούχων, ώστε να διαπιστώσουμε τις ευκαιρίες που τους δίνονται για επαγγελματική αποκατάσταση.

Ερώτηση 2

Φύλο	
Άνδρες	Γυναίκες
44	56

Το ερώτημα αυτό τέθηκε καθαρά προς δική μας ενημέρωση σχετικά με τον αριθμό ανδρών και γυναικών που φοίτησαν και αποφοίτησαν απ' το τμήμα.

Ερώτηση 3

Βαθμός πτυχίου		
Από 5-6	Πάνω από 6	Δεν απάντησαν
31	13	56

Θέσαμε αυτό το ερώτημα προκειμένου να διαπιστώσουμε αν ο βαθμός πτυχίου συμβάλλει στην εύρεση μίας καλύτερης εργασίας.

Διαπιστώσαμε πως στο μεγαλύτερο μέρος, απ' όσους απάντησαν στην ερώτηση αυτή, ο βαθμός πτυχίου κυμαίνεται μεταξύ 5 και 6.

Ερώτηση 4

Πόσο βοήθησε το πτυχίο αυτό		
ΝΑΙ	ΟΧΙ	Δεν απάντησαν
20	70	10

Το ερώτημα αυτό τέθηκε προκειμένου να δούμε αν το πτυχίο γενικά, ανεξάρτητα απ' το βαθμό, βοηθά στην επαγγελματική αποκατάσταση του ατόμου.

Η συντριπτική πλειοψηφία των πτυχιούχων απαντά πως δε βοηθά.

Ερώτηση 5

1 ^η Εργασία μετά την αποφοίτηση		
Σχετική με τη Διοίκηση Επιχ/σεων	Άλλης μορφής εργασία	Καμία εργασία
32	64	4

Θέσαμε αυτό το ερώτημα προκειμένου να διαπιστώσουμε αν η πρώτη μετά την αποφοίτηση εργασία σχετίζεται με το αντικείμενο σπουδών. Στον μεγαλύτερο βαθμό, βλέπουμε πως η πρώτη αυτή εργασία δεν σχετίζεται με το αντικείμενο σπουδών (π.χ. εργασία σε σούπερ - μάρκετ, εργασία ως πωλητές/τριες, εργασία σε καφετέριες κ.λπ.).

Ερώτηση 6

Χρόνος Εύρεσης		
Λιγότερο από μήνα	1-6 μήνες	Πάνω από χρόνο
30	54	16

Το ερώτημα αυτό φανερώνει το χρόνο που αποκτήθηκε για την εύρεση αυτής της πρώτης εργασίας, ο οποίος στις περισσότερες περιπτώσεις ήταν 1-6 μήνες μετά την αποφοίτηση και για εργασίες που δεν απαιτούσαν κάποια ιδιαίτερη πνευματική κόπωση.

Ερώτηση 7

Τρόπος Εύρεσης	
Αγγελία	: 15
Διαγωνισμός	: 10
Συνέντευξη	: 14
Γνωστά πρόσωπα	: 57
Καμία εργασία	: 4

Τέθηκε το ερώτημα αυτό προκειμένου να διαπιστωθεί ο τρόπος εύρεσης της 1^{ης} εργασίας, που ως επί το πλείστον γίνεται μέσω γνωστών προσώπων.

Ερώτηση 8

Πιστεύετε ότι η φοίτηση στο ΤΕΙ σας έδωσε τα εφόδια για την επαγγελματική σας αποκατάσταση;

ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΑΝ
39	55	6

Θέσαμε το ερώτημα αυτό προκειμένου να διαπιστώσουμε κατά πόσο και σε ποιο βαθμό το ΤΕΙ δίνει τα απαραίτητα εφόδια για την επαγγελματική αποκατάσταση των πτυχιούχων.

Ερώτηση 9

Είστε ικανοποιημένος/η από τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό στο ΤΕΙ;

ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΑΝ
7	84	9

Η ερώτηση αυτή ήταν απαραίτητη για να δούμε αν υπάρχει και σε ποιο βαθμό ικανοποιεί τους σπουδαστές και κατ' επέκταση πτυχιούχους, ο Επαγγελματικός Προσανατολισμός στο ΤΕΙ. Η πλειοψηφία των πτυχιούχων, 84 από τους 100 που ερωτήθηκαν απάντησαν πως δεν είναι ικανοποιημένοι.

Ερώτηση 10

Σας βοήθησε η πρακτική στο χώρο αυτό;

ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΑΝ
47	40	13

Το ερώτημα αυτό τέθηκε για να διαπιστωθεί αν η βμηνη πρακτική άσκηση που υποχρεούται να κάνει ο κάθε σπουδαστής, τον βοηθά στο ν'

ακολουθήσει μία κατεύθυνση στην επαγγελματική του ζωή, ακόμα και να του δοθεί η ευκαιρία να παραμείνει στον ίδιο εργασιακό χώρο μετά τη λήξη της πρακτικής του άσκησης. Η πλειοψηφία των σπουδαστών συμφωνεί πως πραγματικά η πρακτική είναι ένα σωστό βήμα για την μετέπειτα επαγγελματική ζωή.

Ερώτηση 11

Εργάζεστε σήμερα;		
ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΑΝ
77	23	0

Μ' αυτό το ερώτημα θέλαμε να δούμε την επαγγελματική κατάσταση των πτυχιούχων σήμερα. Τα 77 από τα 100 άτομα που ρωτήθηκαν εργάζονται.

Ερώτηση 12

Ποιος ο χώρος τωρινής εργασίας		
Σχετικός με τη Διοίκηση Επιχ/σεων	Άλλης μορφής εργασία	Καμία εργασία
30	47	23

Θέσαμε αυτό το ερώτημα θέλοντας να δούμε την επαγγελματική εξέλιξη των πτυχιούχων. Διαπιστώνουμε πως δεν υπάρχει σημαντική

μεταβολή στα ποσοστά αυτά σχετικά με τα ποσοστά που προέκυψαν στην ερώτηση για την 1^η μετά την αποφοίτηση εργασία (ερώτ. 5), εκτός από μία σημαντική αύξηση του ποσοστού των ανέργων σήμερα.

Ερώτηση 13

Τρόπος εύρεσης τωρινής εργασίας	
Αγγελία	: 14
Διαγωνισμός	: 8
Συνέντευξη	: 15
Γνωστά πρόσωπα	: 40
Καμία εργασία	: 23

Με αυτήν την ερώτηση θέλαμε να δούμε τον τρόπο εύρεσης της τωρινής εργασίας των πτυχιούχων.

Ερώτηση 14

Σας βοηθά το πτυχίο σας στην επαγγελματική σας εξέλιξη;

ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΑΝ
36	50	14

Θέσαμε το ερώτημα αυτό για να διαπιστώσουμε αν βοηθά το πτυχίο στην επαγγελματική εξέλιξη των πτυχιούχων. Οι 50 στους 100

απάντησαν πως δεν αρκεί μόνο το πτυχίο για να εξελιχθούν επαγγελματικά.

Ερώτηση 15

Είστε ικανοποιημένος/η από την τωρινή σας εργασία;

ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΑΝ	ΚΑΜΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑ
40	21	16	23

Το ερώτημα αυτό τέθηκε για να δούμε κατά πόσο η εργασία που κάνουν οι ερωτηθέντες σήμερα, είναι ανάλογη των προσδοκιών τους. Το μεγαλύτερο ποσοστό είναι ικανοποιημένο από τους όρους και τις συνθήκες εργασίας.

Ερώτηση 16

Πιστεύετε πως στον τόπο που μένετε έχετε αρκετές ευκαιρίες για την επαγγελματική σας εξέλιξη;

ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΑΝ
30	53	7

Η ερώτηση αυτή τέθηκε προκειμένου να διαπιστώσουμε αν ο τόπος κατοικίας του κάθε πτυχιούχου μπορεί να προσφέρει ευκαιρίες και δυνατότητες επαγγελματικής εξέλιξης. Τέτοιες ευκαιρίες όμως, όπως διαπιστώθηκε, δίνονται περισσότερο στους κατοίκους της πρωτεύουσας

και μερικών μεγάλων αστικών κέντρων, παρά σε άλλες μικρότερες ή πιο απομακρυσμένες περιοχές.

B. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σκοπός της μελέτης είναι ν' αξιολογήσουμε το θεσμό του επαγγελματικού προσανατολισμού και πως αυτός εφαρμόζεται στην εκπαίδευση γενικά και ειδικότερα στην Τεχνολογική Εκπαίδευση (ΤΕ) της Πάτρας και πιο συγκεκριμένα στο τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων του ΤΕΙ Πάτρας.

Με βάση τα αποτελέσματα της έρευνας μπορούμε να συμπεράνουμε τα εξής για την εφαρμογή του Επαγγελματικού Προσανατολισμού στην Τεχνολογική Εκπαίδευση :

Τα άτομα, ακόμα και πριν την εισαγωγή τους στα διάφορα τεχνολογικά ιδρύματα (ΤΕΙ) της χώρας δεν έχουν την κατάλληλη πληροφόρηση σχετικά με το αντικείμενο της κάθε επιμέρους σχολής, σχετικά με το πρόγραμμα σπουδών της και τις δυνατότητες που αυτή προσφέρει για μεταπτυχιακές σπουδές ή σχετικά με τις δυνατότητες επαγγελματικής εξέλιξής τους.

Επίσης, μετά την εισαγωγή τους στο ίδρυμα, ως σπουδαστές πλέον, εξακολουθεί να μην υπάρχει ενημέρωσή τους σχετικά με θέματα Επαγγελματικού Προσανατολισμού.

Το πρόγραμμα σπουδών που περιλαμβάνει πρακτικά μα κυρίως θεωρητικά μαθήματα, δεν περιλαμβάνει κάποιο μάθημα ή σεμινάριο σχετικό με την επαγγελματική εξέλιξη των σπουδαστών.

Μάλιστα ένα αρκετά σημαντικό ποσοστό πτυχιούχων που εργάζονται, διατείνονται πως σε ορισμένες περιπτώσεις, το πρόγραμμα σπουδών (μαθήματα) καθώς και οι γνώσεις που λαμβάνουν στα πλαίσια της φοίτησής τους, δεν είναι επαρκή για να καλύψουν πλήρως τις ανάγκες της αγοράς εργασίας ή δεν είναι σχετικά με αυτές. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο ένα μεγάλο ποσοστό των πτυχιούχων των τεχνολογικών σχολών και ειδικότερα των πτυχιούχων της σχολής Διοίκησης Επιχειρήσεων ασχολούνται με επαγγέλματα που έχουν ελάχιστη ή και καθόλου σχέση με το αντικείμενο σπουδών τους.

Γενικά όμως, το σημαντικότερο απ' όλα τα παραπάνω είναι η παντελής έλλειψη ενημέρωσης των νεοεισαχθέντων και όλων των άλλων σπουδαστών σε θέματα Επαγγελματικού Προσανατολισμού.

Γ. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ύστερα από τη μελέτη της βιβλιογραφίας και λαμβάνοντας υπ' όψιν τα συμπεράσματα που προκύπτουν από τα εκατό (100) ερωτηματολόγια που συμπλήρωσαν πτυχιούχοι του τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων του ΤΕΙ Πάτρας, μπορούμε να προτείνουμε τα εξής :

Ακόμη και πριν την εισαγωγή των μαθητών στα διάφορα τμήματα των σχολών θα πρέπει να γίνεται πλήρης ενημέρωσή τους σχετικά με το αντικείμενο και τις δυνατότητες που προσφέρει η κάθε σχολή.

Μετά την εισαγωγή τους στα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΤΕΙ) και στα τμήματα των επιμέρους σχολών θα πρέπει να

λαμβάνονται κάποια μέτρα για τη θέσπιση του θεσμού του Επαγγελματικού Προσανατολισμού και σε τεχνολογικό επίπεδο.

Στους νεοεισαχθέντες θα πρέπει να δίνονται ενημερωτικά φυλλάδια και βιβλία που θα περιλαμβάνουν αναλυτικά το πρόγραμμα σπουδών της σχολής (θεωρία και πράξη), τις δυνατότητες που έχουν για εργασία και επαγγελματική εξέλιξη καθώς και τις δυνατότητες για ανώτερες, μεταπτυχιακές σπουδές.

Για τα άτομα που φοιτούν ήδη σε κάποια σχολή, θα πρέπει να προστεθούν κάποιες ώρες στο πρόγραμμα σπουδών τους, οι οποίες θα καλυφθούν με κάποια ειδικά μαθήματα και σεμινάρια Επαγγελματικού Προσανατολισμού.

Επίσης, ειδικά μαθήματα συνεντεύξεων για την καλύτερη εμφάνιση των μελλοντικών πτυχιούχων στους χώρους αναζήτησης εργασίας.

Θα πρέπει ακόμα να αναβαθμιστεί το πρόγραμμα σπουδών κι ορισμένα μαθήματα ν' αντικατασταθούν με άλλα καινούργια που θ' ανταποκρίνονται περισσότερο στις απαιτήσεις της σύγχρονης αγοράς εργασίας.

Ορισμένα μαθήματα, όπου είναι δυνατόν να γίνονται με την προβολή σλάιτς, βίντεο και roleplay.

Θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στα εργαστηριακά μαθήματα, για παράδειγμα, να ενταθεί η διδασκαλία Ηλεκτρονικών υπολογιστών Η/Υ καθώς και η διδασκαλία νέων σύγχρονων προγραμμάτων πληροφορικής.

Θα μπορούσε, επίσης, ν' αυξηθεί ο αριθμός των ξένων γλωσσών που διδάσκονται στο τμήμα ώστε να έχουν οι σπουδαστές περισσότερες επιλογές πέρα από τα αγγλικά και γαλλικά.

Μάλιστα, θα μπορούσε η σχολή να παρέχει πέραν του πτυχίου και βεβαιώσεις στους σπουδαστές για τους Η/Υ και τις ξένες γλώσσες, που αποτελούν τα πιο απαραίτητα, μετά το πτυχίο, προσόντα για την πρόσληψη σε κάποια θέση εργασίας.

Μία άλλη πρόταση, είναι να οργανώνονται μέσω του ΤΕΙ εκπαιδευτικές εκδρομές - επισκέψεις σε δημόσιους οργανισμούς και σε ιδιωτικές και δημόσιες επιχειρήσεις, γεγονός που θα βοηθήσει σε μεγάλο βαθμό την ενημέρωση και πληροφόρηση των σπουδαστών για τη λειτουργία και τις ανάγκες της αγοράς.

Επίσης το ΤΕΙ θα μπορούσε να συνεργάζεται με κάποιες απ' αυτές τις επιχειρήσεις κι οργανισμούς ώστε να μπορούν ν' απορροφούν στο εργατικό δυναμικό τους και αποφοίτους του τμήματος.

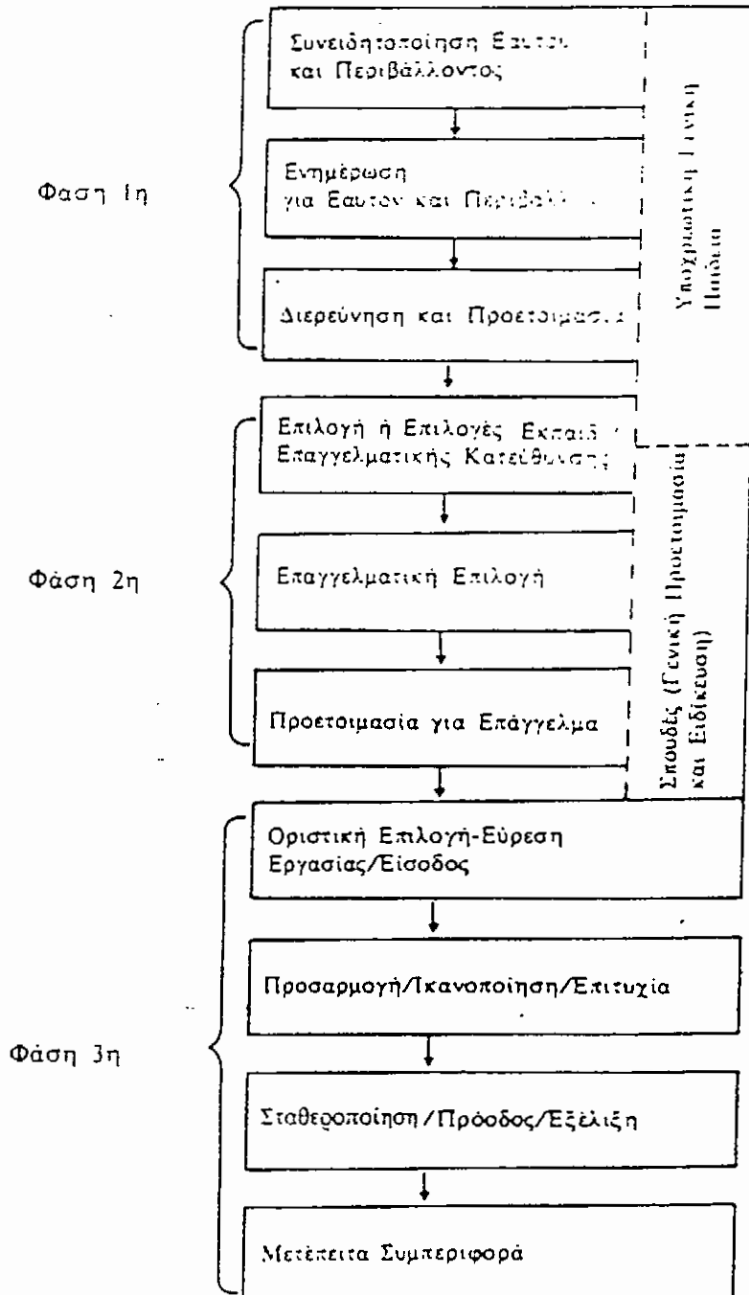
Γενικότερα θα μπορούσε το ΤΕΙ να έρχεται σ' επαφή με επιχειρήσεις και οργανισμούς ώστε να γνωστοποιούνται και οι κενές θέσεις εργασίας που μπορεί να υπάρχουν.

Για το λόγο αυτό λειτουργεί και το Γραφείο Διασύνδεσης του ΤΕΙ Πατρών που βοηθά στην ενημέρωση των σπουδαστών για τις τυχόν κενές θέσεις εργασίας που υπάρχουν.

Τέλος, θα πρέπει και το εκπαιδευτικό και διοικητικό προσωπικό του ΤΕΙ να ενημερώνεται σχετικά με τις νέες εξελίξεις της τεχνολογίας, με τις ανάγκες και απαιτήσεις που έχει η σύγχρονη αγορά εργασίας, να συμμετέχει σε ανάλογα σεμινάρια ώστε να παρέχει σωστή πληροφόρηση

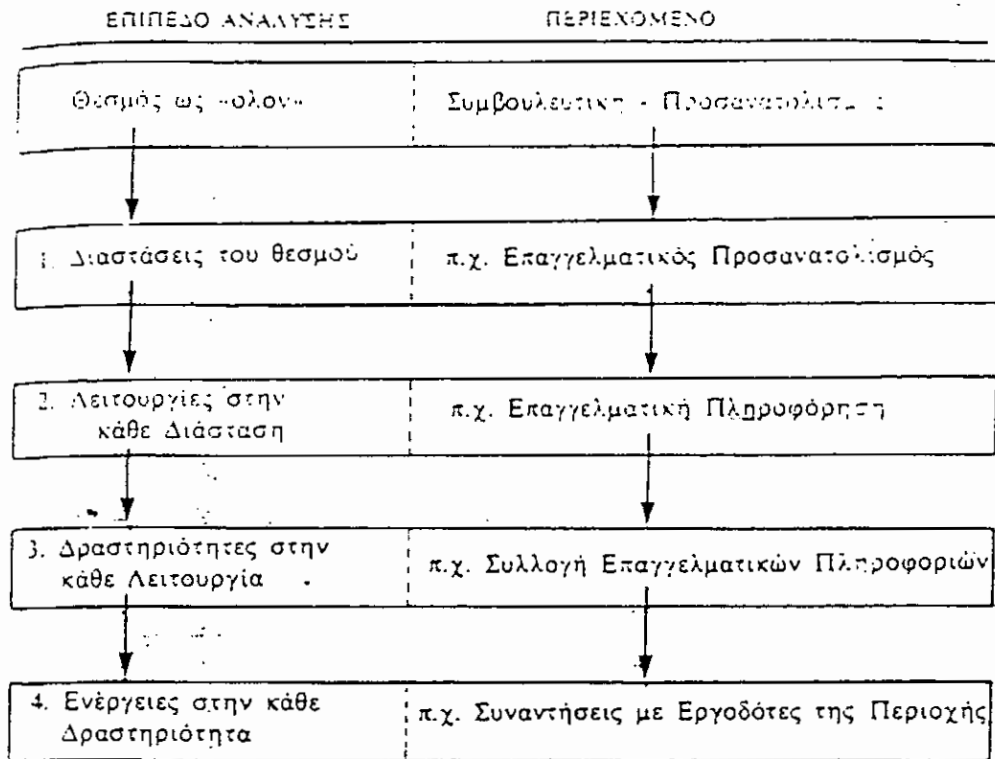
- στους σπουδαστές πάνω σε θέματα εργασίας και επαγγελματικής εξέλιξης.

Ένας συνδυασμός όλων των παραπάνω προτάσεων μπορεί να συμβάλει στη δυναμική εισαγωγή κι ανάπτυξη του θεσμού του Επαγγελματικού Προσανατολισμού και στην Τεχνολογική Εκπαίδευση κι ειδικότερα στο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Πάτρας.

Διάγραμμα II

Η πορεία εξέλιξης της επαγγελματικής συμπεριφοράς του ατόμου

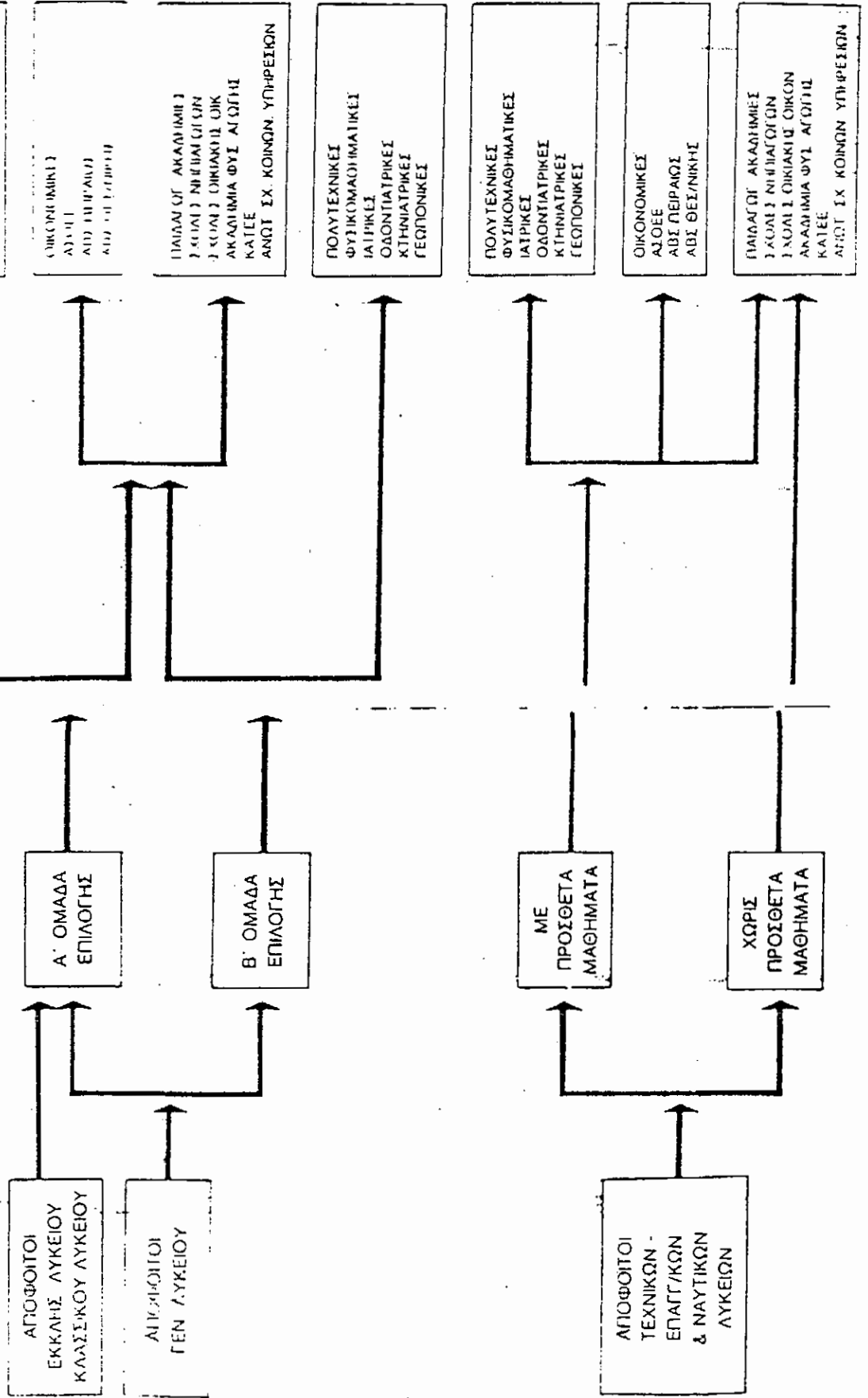
Διάγραμμα VI.

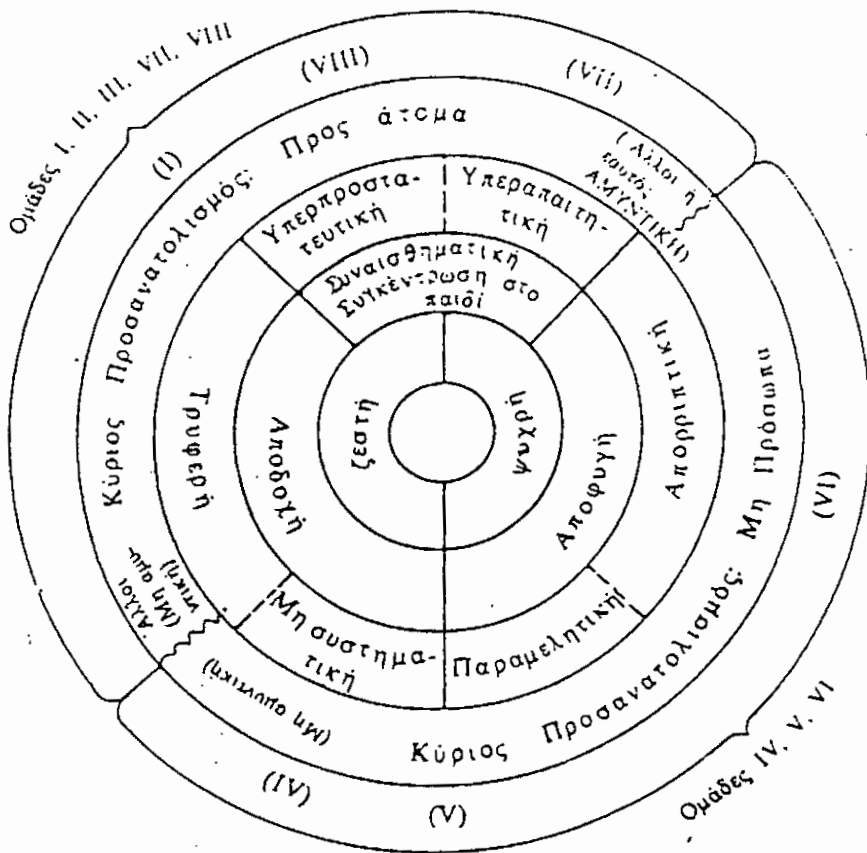
Ενδεικτική λειτουργική Ανάλυση του θεσμού "Σ-Π".

(Από τον Δημητρόπουλο, 1986)

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ Ι

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΣΥΝΕΧΙΣΕΩΣ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΛΥΚΕΙΟΥ

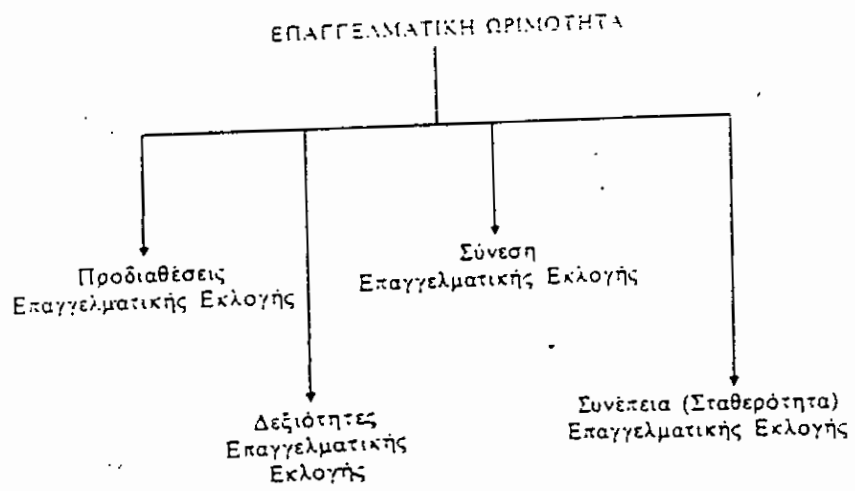

Διάγραμμα III

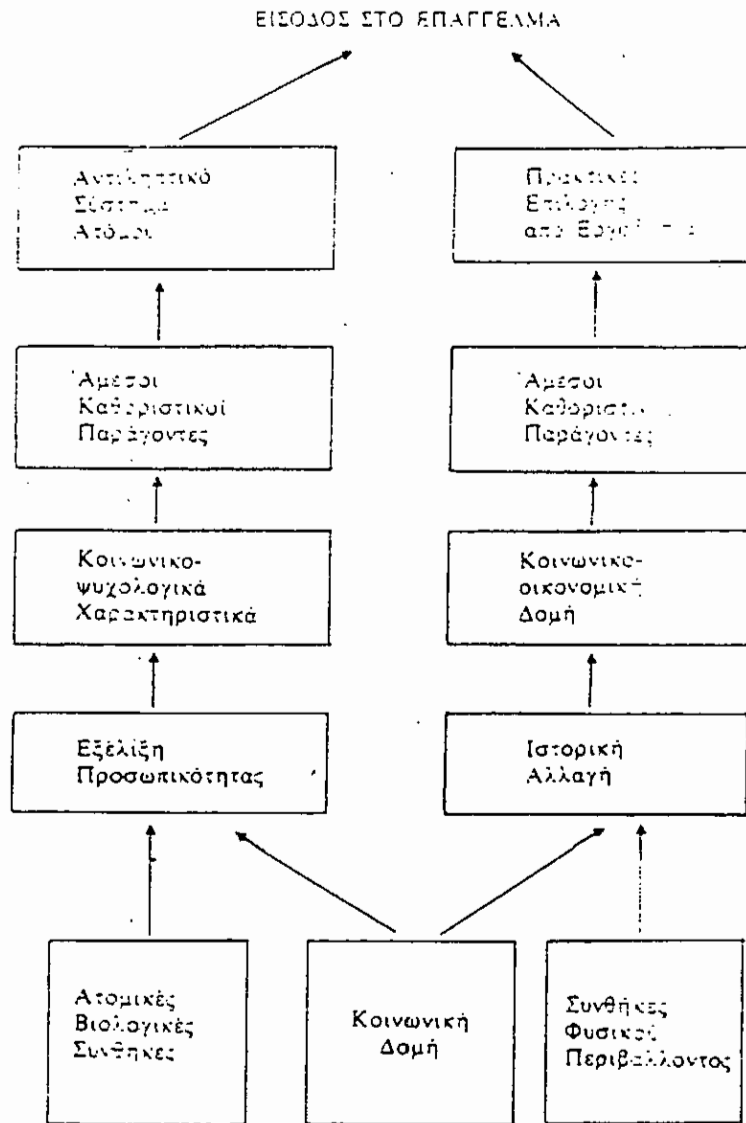
Η σχέση μεταξύ συμπεριφοράς γονέων και επαγγελματικών επιλογών των παιδιών κατά την Κοε (Πηγή Osipow, 1969)

Διάγραμμα V.

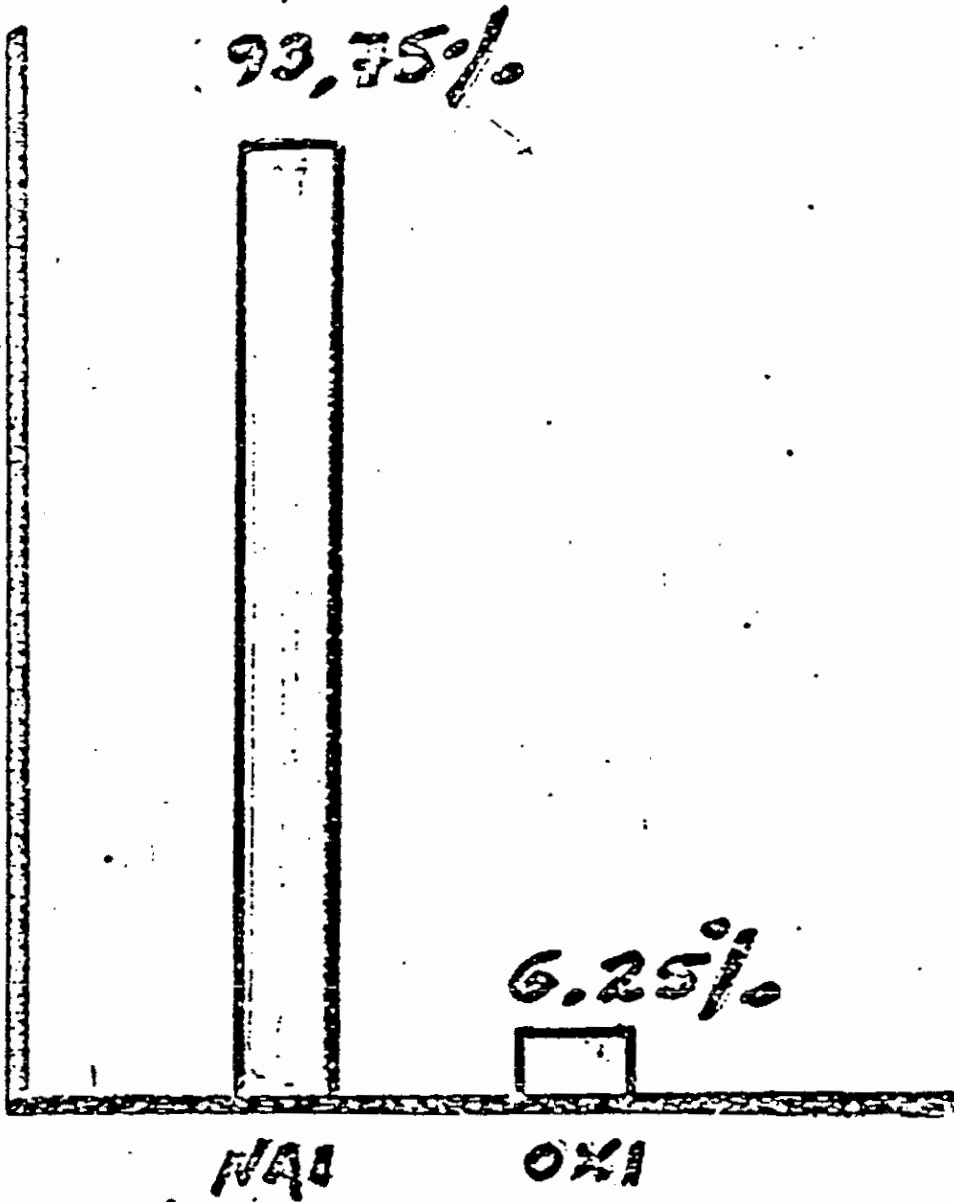
Διαστάσεις της Επαγγελματικής Ωριμότητας κατά τον Crites

Διάγραμμα IV

Η πρόταση του Blau κ.ά.

(Προσαρμογή από Blau et. al. (1956))

Πίνακας 9. Παρουσίαση της προτίμησης των επιχειρήσεων να προσλάβουν άτομα που παρακολούθησαν προγράμματα εξειδίκευσης.

ΑΣΚΗΣΗ ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑΣ

- ΣΤΟΧΟΣ** Να δημιουργηθεί θετικό κλίμα στο οποίο οι μαθητές θα μπορέσουν να συνειδητοποιήσουν τις δυνάμεις και τις αδυναμίες τους.
- ΥΛΙΚΟ** 1. Κάρτες με ερωτήσεις ετοιμάζονται (όπως παρακάτω).
- ΜΕΘΟΔΕΥΣΗ**
- α) Σχηματίζονται γκρουπς των 5 ή 6. Κάθε γκρουπ έχει μπροστά του 5 ή 6 κάρτες με ανολοκλήρωτες φράσεις. Το παιχνίδι δίνει μια ευκαιρία να ανταλλάγουν ιδέες, γνώμες, ελπίδες, αρέσκειες και δυσαρέσκειες. Αυτή η ανταλλαγή θα δείξει πόσο μοναδικά άτομα είμαστε ο καθένας μας.
  - β) Οι κάρτες τοποθετούνται ανάποδα στο κέντρο της ομάδας και κάθε παίκτης παίρνει από μία, την διαβάζει και την ολοκληρώνει δίνοντας την δική του απάντηση. (Δεν υπάρχουν σωστές ή λάθος απαντήσεις, αλλά προσωπικές απαντήσεις).
  - γ) Κάθε κάρτα απαντιέται από κάθε παίκτη. Στο τέλος γίνεται συζήτηση με θέμα: «Διαφορές και ομοιότητες στο γκρουπ».
  - δ) Δεν υπάρχουν σωστές ή λάθος απαντήσεις. Οι απαντήσεις μπορεί να είναι αστείες ή σοβαρές, αληθινές ή μή, οτιδήποτε θέλει ο παίκτης. Αυτό επιτρέπει σε κάθε παίκτη να διαλέξει το επίπεδο στο οποίο θα εκφράσει τις ιδέες, τα συναισθήματά του κλπ.
  - ε) Κάθε φορά που ένας στο γκρουπ απαντά, οι άλλοι πρέπει να ακούν..
- στ) Αφού τα γκρουπς απαντήσουν σε όλες τις κάρτες (ξεχωρίζονται όσες απαντιούνται) ξανασχηματίζουν μια μεγάλη ομάδα και συζητούν:
1. Πόσο εύκολο/δύσκολο είναι να λέμε τις ιδέες μας, τις γνώμες μας;
  2. Πώς μπορεί να ωφεληθεί κανείς ακούγοντας τις ιδέες των άλλων;
  3. Πώς μπορούμε να είμαστε πιο σίγουροι για τις ιδέες μας;
  4. Τι μπορεί ο καθένας από μας να κάνει για να βοηθήσει ή να εμποδίσει τον άλλον να αισθάνεται σιγουριά για τον εαυτό του; τις ιδέες του και τις αντιλήψεις του;

1. Ελπίζω ότι .....
2. Πιστεύω ότι .....
3. Χαίρομαι που .....
4. Θάθελα να .....
5. Ευχαριστήθηκα .....
6. Περιμένω να .....
7. Είμαι καλός σε .....
8. Θαυμάζω περισσότερο .....
9. Είμαι ο καλύτερος σε .....
10. Η πιο αγαπητή μου ασχολία είναι .....
11. Το αγαπημένο μου βιβλίο είναι .....
12. Η μουσική που αρέσω είναι .....
13. Είμαι ο πιο ευτυχισμένος άνθρωπος όταν .....
14. Δεν μου αρέσει .....
15. Δεν νοιώθω σιγουριά όταν .....
16. Το καλύτερο πράγμα που μου συνέβη ήταν .....
17. Δεν είμαι σίγουρος για .....
18. Είναι σπουδαίο για μένα όταν .....
19. Ο αγαπημένος μου χώρος είναι .....
20. Όταν μεγαλώσω κι άλλο θα .....
21. Πάντα ήθελα να .....
22. Νομίζω ότι .....
23. Αναρωτιέμαι .....
24. Ξέρω .....
25. Ανησυχούσα για .....
26. Μου αρέσει .....
27. Το αγαπημένο μου φαγητό είναι .....
28. Τα αγαπημένα μου ρούχα είναι .....
29. Νομίζω ότι αυτό που οι φίλοι μου αρέσουν σε μένα είναι .....
30. Νοιώθω περισσότερο σιγουριά όταν .....

31. Μια ικανότητα που έχω είναι .....
32. Μια αλλαγή που θάθελα να κάνω .....
33. Κάτι που πραγματικά τα καταφέρνω είναι .....
34. Είμαι .....
35. Θέλω να είμαι .....
36. Μπορώ .....
37. Αισθάνομαι σπουδαίος όταν .....
38. Το καλύτερό μου μάθημα είναι .....
39. Θυμώνω όταν .....
40. Έχω πετύχει .....
41. Θάθελα να πετύχω .....
42. Θάθελα οι άνθρωποι να .....
43. Πάω καλύτερα σε .....
44. Δίδαξα κάποιον να .....
45. Φοβάμαι νά .....
46. Βλέπω τον εαυτό μου σαν .....
47. Εργάζομαι καλύτερα όταν .....
48. Ξεκουράζομαι όταν .....
49. Μαθαίνω να .....
50. Το βρίσκω δύσκολο να .....

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ

Οι παρακάτω ερωτήσεις αναφέρονται στον τρόπο που συμπεριφέρεστε, αισθάνεστε, ενεργείτε.

Προσπαθείτε ν' απαντήσετε ΝΑΙ ή ΟΧΙ, απαντώντας γρήγορα χωρίς να σκέφτεστε πολύ κάθε ερώτηση.

Δεν υπάρχουν σωστές ή λάθος απαντήσεις και δεν είναι τεστ εξυπνάδας ή ικανότητας. Απλά είναι ένα μέτρο για τον τρόπο συμπεριφοράς σας.

	ΝΑΙ	ΟΧΙ
1. Σας αρέσει να υπάρχει ενθουσιασμός και έξαρση γύρω σας;		
2. Νοιώθετε συχνά ότι θέλετε κάτι χωρίς να ξέρετε τι ακριβώς;		
3. Έχετε σχεδόν πάντα μια «έτοιμη απάντηση» όταν σας μιλούν;		
4. Είναι φορές που νοιώθετε ευτυχισμένος ή λυπημένος χωρίς λόγο;		
5. Στα πάρτυ ή παρέες μένετε συχνά στο περιθώριο;		
6. Σαν παιδί κάνατε πάντα ό,τι σας έλεγαν χωρίς διαμαρτυρία;		
7. Κατσοφιάζετε συχνά;		
8. Όταν μπλέκεστε σε καυγά, προτιμάτε να μένετε σιωπηλός;		
9. Είστε ευδιάθετος;		
10. Σας αρέσει ν' ανακατεύεστε με ανθρώπους;		
11. Έχετε συχνά ξενυχτήσει από ανησυχίες;		
12. Θυμώνετε συχνά;		
13. Θα λέγατε τον εαυτό σας τυχερό;		
14. Αργείτε συχνά να πάρετε αποφάσεις;		
15. Σας αρέσει να δουλεύετε μόνος/η;		
16. Αισθάνεστε συχνά κουρασμένος χωρίς λόγο;		
17. Είστε αυτό που λέμε «ζωντανός άνθρωπος»;		
18. Γελάτε συχνά σε άσχημα αστεία;		
19. Νοιώθετε συχνά «μπουκωμένος»;		
20. Νοιώθετε πιο άνετα σε απλό καθημερινό ντύσιμο;		
21. Περιπλανιέται συχνά η σκέψη σας σε κάτι άλλο όταν προσπαθείτε να συγκεντρωθείτε σε κάτι;		
22. Μπορείτε να εκφράσετε τις σκέψεις σας γρήγορα;		
23. «Χάνεστε» συχνά σε σκέψεις;		

24. Είστε απελευθερωμένος από προκαταλήψεις κάθε είδους;
25. Σας αρέσουν τα πρακτικά αστεία;
26. Σκέφτεστε συχνά το παρελθόν;
27. Σας αρέσει η καλή τροφή;
28. Όταν είστε ενοχλημένος, χρειάζεστε κάποιον να μιλήσετε φιλικά μαζί του;
29. Σας πειράζει να πουλάτε πράγματα ή να ζητάτε χρήματα για κάποιο λόγο;
30. Υπάρχουν φορές που περηφανεύεστε λίγο;
31. Είστε ιδιαίτερα ευαίσθητος για μερικά πράγματα;
32. Προτιμάτε να μείνετε μόνος στο σπίτι από το να πάτε σ' ένα βαρετό πάρτυ;
33. Υπάρχουν φορές που νοιώθετε τόσο ανήσυχος ώστε να μην μπορείτε να καθήσετε σε καρέκλα;
34. Σας αρέσει να προγραμματίζετε τις δουλειές σας από πριν;
35. Απαντάτε πάντα σ' ένα προσωπικό γράμμα αμέσως μόλις το πάρετε;
36. Κάνετε συνήθως τις δουλειές σας καλύτερα μόνος σας από το να τις συζητάτε με τους άλλους;
37. Είστε βολικός χωρίς να ενοχλείστε με το παραμικρό;
38. Υποφέρετε από «νεύρα»;
39. Σας αρέσει περισσότερο να σχεδιάζετε πράγματα από το να τα πραγματοποιείτε;
40. Αναβάλλετε συχνά;
41. Νοιώθετε νευρικότητα σε χώρους όπως ασανσέρ, τρένα, τούνελς;
42. Όταν κάνετε καινούργιους φίλους, είστε εσείς που συνήθως κάνει την πρώτη κίνηση;
43. Έχετε πονοκεφάλους;
44. Πιστεύετε ότι τα πράγματα γενικά θα πάνε καλά στο τέλος;
45. Είστε δύσκολος στον ύπνο;
46. Έχετε πει ψέματα στη ζωή σας;
47. Λέτε συχνά το πρώτο πράγμα που θα σας έρθει στο μυαλό;
48. Μετά από μια άσχημη εμπειρία είστε για καιρό «χάλια»;
49. Κλείνεστε συχνά στον εαυτό σας;
50. Βρίσκεστε συχνά μπλεγμένος επειδή κάνετε πράγματα χωρίς να σκέφτεστε;
51. Σας αρέσει να σκαρώνετε φάρσες και να λέτε αστεία στους φίλους σας;

52. Σας αρέσει περισσότερο να κερδίζετε από το να χάνετε σ' ένα παιχνίδι;
53. Έχετε συχνά συνείδηση της θέσης σας όταν βρίσκεστε με ανωτέρους σας;
54. Νοιώθετε νευρικότητα πριν από μια υπόθεση σπουδαία;

--	--	--

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

1) ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ : .....

2) ΤΟΠΟΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ : .....

ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ   ΜΕΓΑΛΕΣ ΠΟΛΕΙΣ   ΧΩΡΙΑ

3) ΦΥΛΟ

ΑΝΔΡΑΣ   ΓΥΝΑΙΚΑ

4) ΗΛΙΚΙΑ : .....

5) ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Α) ΕΓΓΑΜΟΣ/Η

ΑΝ ΝΑΙ, ΕΧΕΤΕ ΠΑΙΔΙΑ; (ΝΑΙ/ΟΧΙ) ΠΟΣΑ : .....

Β) ΑΓΑΜΟΣ/Η

ΑΝ ΝΑΙ, ΜΕΝΕΤΕ ΜΟΝΟΣ/Η; (ΝΑΙ/ΟΧΙ)

Γ) ΕΧΕΤΕ ΔΙΚΟ ΣΑΣ ΣΠΙΤΙ; (ΝΑΙ/ΟΧΙ)

6) ΧΡΟΝΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΣΤΟ Τ.Ε.Ι. : .....

ΧΡΟΝΟΣ ΑΠΟΦΟΙΤΗΣΗΣ : .....

7) ΒΑΘΜΟΣ ΠΤΥΧΙΟΥ : .....

ΠΟΣΟ ΒΟΗΘΗΣΕ ΚΑΙ ΓΙΑΤΙ; .....

.....

8) ΑΛΛΑ ΠΡΟΣΩΝΤΑ

Α) ΓΛΩΣΣΕΣ (ΠΟΣΕΣ/ΠΟΙΕΣ) : .....

Β) ΑΛΛΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ : .....

9) Α) ΠΡΩΤΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΠΟΦΟΙΤΗΣΗ ΣΑΣ

.....

Β) ΤΙ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΑΤΕ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΥΡΕΣΗ

ΑΥΤΗΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ; .....

.....

Γ) ΣΕ ΠΟΣΟ ΧΡΟΝΟ ΤΗ ΒΡΗΚΑΤΕ;

ΛΙΓΟΤΕΡΟ ΑΠΟ ΜΗΝΑ ΕΝΑ (1) ΕΩΣ ΕΞΙ (6) ΜΗΝΕΣ ΕΞΙ (6) ΜΗΝΕΣ ΕΩΣ ΕΝΑ (1) ΧΡΟΝΟ ΠΑΝΩ ΑΠΟ ΕΝΑ (1) ΧΡΟΝΟ

Δ) ΚΑΝΑΤΕ ΤΗ ΘΗΤΕΙΑ ΣΑΣ ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΜΕ ΤΙΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΣΑΣ;

(ΝΑΙ/ΟΧΙ)*

ΑΝ ΟΧΙ, ΠΟΣΟ ΚΑΙΡΟ ΜΕΤΑ ΒΡΗΚΑΤΕ ΕΡΓΑΣΙΑ; .....

Ε) ΠΩΣ ΒΡΗΚΑΤΕ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΑΥΤΗ;

ΑΓΓΕΛΙΑ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΓΝΩΣΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

ΣΤ) ΠΡΩΤΟΣ ΜΙΣΘΟΣ - ΒΕΤΡΑ ΑΠΟΔΟΧΕΣ : .....

.....

10) Α) ΠΟΙΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΑΤΕ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΑΣ

ΑΥΤΗ; .....

.....

* ΝΑ ΑΠΑΝΤΗΘΕΙ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΑΝΔΡΕΣ

Β) ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ Η ΦΟΙΤΗΣΗ ΣΑΣ ΣΤΟ Τ.Ε.Ι. ΣΑΣ ΕΔΩΣΕ ΤΑ
ΕΦΟΔΙΑ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΣΑΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ; (ΝΑΙ/ΟΧΙ)

ΚΑΙ ΓΙΑΤΙ; .....

.....

.....

11) Α) ΕΙΣΤΕ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΟΣ/Η ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟ

ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟ ΣΤΟ Τ.Ε.Ι. (ΝΑΙ/ΟΧΙ) ΚΑΙ ΓΙΑΤΙ; .....

.....

.....

Β) ΤΙ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΘΑ ΕΠΡΕΠΕ ΝΑ ΕΧΕΙ ΓΙΝΕΙ ΑΠΟ ΑΠΟΥΣΗ

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΣΧΟΛΗ ΩΣΤΕ ΝΑ

ΕΧΕΤΕ ΒΟΗΘΗΘΕΙ ΣΤΗΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΣΑΣ

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ;

.....

.....

.....

12) ΧΩΡΟΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ : .....

ΣΑΣ ΒΟΗΘΗΣΕ Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΑΥΤΟ; (ΝΑΙ/ΟΧΙ) ΓΙΑΤΙ;

.....

.....

13) ΠΟΣΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΕΧΕΤΕ ΑΛΛΑΞΕΙ; .....

14) ΕΡΓΑΖΕΣΤΕ ΣΗΜΕΡΑ; (ΝΑΙ/ΟΧΙ), ΑΝ ΟΧΙ, ΓΙΑΤΙ; .....

.....

ΑΝ ΝΑΙ, ΠΟΙΟΣ Ο ΧΩΡΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ; .....

15) ΠΩΣ ΒΡΗΚΑΤΕ ΤΗΝ ΤΩΡΙΝΗ ΣΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑ;

ΑΓΓΕΛΙΑ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΓΝΩΣΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

16) ΜΙΣΘΟΣ - ΑΠΟΛΑΒΕΣ : .....

.....

ΚΑΛΥΠΤΕΙ Ο ΜΙΣΘΟΣ ΣΑΣ ΤΙΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΣΑΣ; (ΝΑΙ/ΟΧΙ)

17) ΣΑΣ ΒΟΗΘΑΕΙ ΤΟ ΠΤΥΧΙΟ ΣΑΣ ΣΤΗΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΣΑΣ

ΕΞΕΛΙΞΗ; (ΝΑΙ/ΟΧΙ) ΚΑΙ ΓΙΑΤΙ; .....

.....

.....

18) ΕΙΣΤΕ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΟΣ/Η ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΩΡΙΝΗ ΣΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑ;

(ΝΑΙ/ΟΧΙ) ΚΑΙ ΓΙΑΤΙ; .....

.....

19) ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΣΤΟΝ ΤΟΠΟ ΠΟΥ ΜΕΝΕΤΕ ΕΧΕΤΕ ΑΡΚΕΤΕΣ

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΣΑΣ ΕΞΕΛΙΞΗ; (ΝΑΙ/ΟΧΙ)

20) ΤΙ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΕΧΕΤΕ; .....

.....

.....

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Δημητρόπουλος Ευστάθιος, «Σχολικός και Επαγγελματικός προσανατολισμός και συμβουλευτική», Αθήνα 1991, Εκδόσεις Γρηγόρη.

Θεοδωροπούλου Ευθυμία, «Επαγγελματικός Προσανατολισμός και προσαρμογή της εργασίας», Αθήνα 1978.

Καλογήρου Κορνηλία, «Επαγγελματική διαπαιδαγώγηση. Θεωρία και Πράξη», Εκδόσεις Καραμπερόπουλος, Πειραιάς α.χ.

Καλογήρου Κορνηλία, «Μία ιστορική ανασκόπηση της εξέλιξης του θεσμού Συμβουλευτική - προσανατολισμός στην Ελλάδα», Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού 1986.

Κωστάκος Γεώργιος «Επαγγέλματα και σπουδές», Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 1983.

Μπρούσαλης Κάρολος «Επαγγελματικός προσανατολισμός», Εκδόσεις Ορόσημο, Αθήνα 1977.

Χριστακόπουλος Παύλος, «Η επαγγελματική κατεύθυνση και η δημιουργία κέντρου επαγγελματικής επιλογής», Αθήνα 1959.